

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографически)

III

II-то обикновено Народно Събрание.

XXIV ЗАСЪДАНИЕ ВЪ СЪББОТА 3 МАИЯ 1880 ГОД.

(Начало 1 часъ 20 минути подиръ пладнѣ подъ председателството на П. Р. Славейковъ).

Предсѣдатель: (Звъни;) Призовавамъ вниманието на Народ. Събрание върху четението списъка на депутатитѣ.

Секр. Золотовъ: (Чете списъка:) На 2-ий Май отсъствуваха Петко Горбановъ, Тодоръ Балабановъ, Даскалъ Тодоръ, Г. Тишевъ, Д-ръ Антоновъ, Г. Геровъ, Начевичъ. Атанасъ Костовъ, Василь Поповичъ, Костантинъ Стойловъ.

Предсѣдатель: Отъ 172 депутати 21 сж касирани, 36 отсъствуватъ и 15 които ще се изберятъ за допълнение; оставатъ 100 присѣтствующи, имами вишегласие и засѣданието се обявява за отворено. Протоколи за зла честь нѣма, защото единъ отъ секретаритѣ е боленъ. На дневний редъ е продължение на разгледжание проектътъ за поборницитѣ.

Д-ръ Минчевичъ: Министра на Финансийтъ го нѣма и трѣбало да се повика понеже работа е за Финанцитѣ.

Предсѣдатель: Колкото за паритѣ това вече минахми, а другитѣ работи не се касажатъ до него.

Доклад. Пановъ: (Чете глава 4 членъ 9-ий)

Глава четвърта.

Загуба на помощта.

9. Опълченецътъ или въстаниникътъ и всѣки, който получава помощъ по тоя законъ, губи си правото на нея, ако се осжди на затворъ повече отъ 6 мѣсеци за криминално престѣпление; вдовицата пѣкъ и другата женска челядь си губятъ правото и тогава, които би се впуснѣли въ безнравственъ животъ.

Предсѣдатель: Азъ мисля, че по добръ би било вмѣсто загуба, ако се кажеше: изгубване или просто губение на помощъ.

Савва Илиевъ: Исахъ да забѣлѣжа нѣщо за редътъ на отдѣлитѣ. На първото мѣсто трѣба да стои: доказателство за право на помощъ; послѣ кога може да си получава помощта, а главата за изгубване на помощта трѣба да бѣде най послѣ.

Предсѣдатель: Споредъ мене комисията може да го нареди послѣ.

Доклад. Пановъ: Комисията е намѣрила, че това е все едно колкото за редътъ на главитѣ.

Савва Илиевъ: Въ сжщността е все едно, но по добръ е да се върви последователно.

Доклад. Пановъ: На мѣсто загуба може да се каже лишение.

Наумовъ: И лишение не е българска дума; но може да си остане както си е.

Брънлияновъ: Мисля, че нѣма разлика ако да се каже на единъ поборникъ, че той се лишава или той губи помощъ.

Генчевъ: Азъ мисля, че тука може да се употреби друга фраза; може да се каже: кога поборникътъ изгубва право за помощта.

Ст. Поповъ: Да се каже; загубване право на помощъ.

Доклад. Пановъ: Г-да депутатитѣ, които предлагатъ да се измѣнятъ думитѣ, молж, да покажатъ и мотиви, по коя причина да се измѣняватъ. Загуба е българска дума и нѣма нужда да се измѣнява.

Самсаровъ: Загуба на помощъ разбирамъ, че той е загубилъ нѣщо, че той може да иде да я търси т. е. че е загубилъ вѣче даденото; но онова което той още не е получилъ, какъ може да го загуби, това трѣбало да се опредѣли.

Михайловски: Загубване значи лично съдѣйствие, да загуби самъ човѣкъ; лишаване е че го лишаватъ други, за това трѣбало да се употреби: лишава се отъ право.

Расолковъ: Азъ мисля, че е по згодно да се каже: „кога си изгубва помощта поборника“, или просто: „кога се губи помощта“.

Цановъ: Съгласенъ съмъ, че тѣзи двѣ думи иматъ двѣ различни значения. И истина е че щомъ поборника има такова повѣдение, тогава той самъ изгубва правото си на помощта.

Председателъ: У насъ языкътъ още точно не е опредѣленъ и за това най сѣтне може да остане тамъ „Загуба на право за помощъ“. Съгласно ли е Народ. Събрание да остане така! (Съгласно). Който не е съгласенъ да си дигне ржката (Никой не дигна.)

Доклад. Пановъ: (Чете: членъ 9-ий)

Цановъ: Азъ не бихъ казалъ само вдовици и женска челядь да се лишаватъ отъ помощъ; това би било неправда. Мажката челядь може ли да прави каквото ще?

Доклад. Пановъ: Въ вторийтъ членъ има и за мажката челядь.

Ст. Поповъ: Жалателно е да се знае, ако опълченецътъ се лишава отъ правото по тая причина, че билъ 6 мѣсяци подъ затворъ, да ли неговата челядь си губи правото, защото неговото семейство не е виновато за това, ако той е станалъ престѣпникъ.

Брънлияновъ: Тука законътъ е предвиделъ,

въ кой случай да се недава помощъ на поборника. Ако последний води нѣкой развратенъ животъ, то ще се дава помощта на другъ човѣкъ, на другъ членъ отъ семейството му, който съ тѣзи пари ще се распорѣжда за прѣхраната на това семейство.

Председателъ: Този отговоръ е добъръ, но не е отговоръ на питанието на Г-нъ Попова.

Докл. Пановъ: Искамъ да кажж, че онзи, който е осжденъ повече отъ три мѣсяца въ затворъ, споредъ 31 чл. отъ турск. наказ. законъ въ извѣстенъ случай се лишава отъ гражданскитѣ си права. Комисията, когато полагаше 6 мѣсяченъ затворъ, мислеше че като, земе едно срѣдне число, на врѣмето за наказаніе, ще да се даде възможность да не подпада получателъ на това право подъ тур. наказ. законъ; защото той ако и да се лиши, споредъ тоя законъ, по затворъ отъ правото си, то по крайнѣй мѣрѣ неговитѣ дѣца да се не лишаватъ отъ гражданскитѣ си права.

Понъ Драгановъ: Ще кажж на г-на Панова, за дѣто забѣлѣзва, че щомъ губи Опълченецътъ помощта, да ли губи и неговото семейство.

Комисията е размислила и това и е дошла до заключение, че ако той е единственъ поддържателъ на семейството и ако той не се грижи за своето семейство, то кой ще е по близо до него, да се грижи за неговото семейство.

Стеф. Поповъ: Да кажемъ че нѣкой е получилъ право за подвиги и предположимъ, че той билъ загубилъ послѣ това си право; но то щѣне ли да върви по наслѣдие на неговото семейство, ако той е и умрѣлъ? защото правото е дадено по преди, преди престѣпленіето чрезъ него и на семейството.

Расолковъ: Този членъ си нѣма мѣстото, защото, ако нѣкой направи престѣпление, той ще бжде наказанъ отъ закона; а защо да има двойно наказание и още наказанието отъ този законъ да се простира и на неговитѣ дѣца и на неговото домоцадие?

Савва Илиевъ: Азъ съмъ на мнѣние да се отхвърли този членъ.

Брънлияновъ: Когато, Г-да, нѣкой отъ насъ искава желание, то трѣба и да си мотивирва желанието. Тука този членъ е туренъ не безъ причина. Комисията е имала предъ видъ това, че когато се дава помощъ, трѣба да се дава на хора, които съ своето предишно и сегашно поведение я заслужаватъ, но въ сжщето врѣме тѣ и могатъ да я изгубятъ, ако подпаднжтъ по закона на криминално наказание, сжщото е и съ женската челядь въ случай че се впусни въ безправственъ животъ. Ако туко тѣй легкомисленно преиначаваме редакцията и то не на нѣкой членъ, а цѣлия проектъ, то излиза че е било излишно да се възлага изработванието му на една комисия; но можеше да се тълкува и да се изработи тука.

Предсѣд: Азъ моля, да не предубѣждавате Събранието, то има право да разисква и разсжда.

М-ръ Каравеловъ: Азъ моля, да се разясни единъ въпросъ. Ако се нѣкой осжди на 6 мѣсяци въ затворъ, дѣцата липаватъ ли се отъ помощта? (Гласове: Да). Тогава ако се веднажъ дав пенсия, този членъ да се исхвърли цѣлъ.

П. Станчовъ: Менѣ напротивъ не се вижда така и азъ намирамъ този членъ за добръ, защото съ него се предпазватъ отъ подобни престѣпления хората. Отъ този членъ всѣки ще знае, че въ такъвъ случай ще пострада и ще си изгуби правото за помощъ; а тѣй сжщо и за женската челядь, ако се впусне въ безнравственъ животъ. Азъ разбирамъ, че ще се лиши и неговото семейство отъ помощъ тогава, когато той самъ си изгуби правото. Азъ съмъ на мнѣние да остане този членъ въ проекта, както си е.

Грънчаровъ: Азъ мисля, че това е съвсѣмъ несправедливо да се липава и семейството отъ помощта, защото челядта не е виновата, ако поборникътъ е направилъ нѣкое престѣпление. На мнѣние съмъ прочее да се отхвърли този членъ, защото всѣкой виновникъ отговаря самъ за себе си.

Савва Илиевъ: За всички престѣпления има общи закони; не разбирамъ защо споредъ тука да има за едно и сжщо престѣпление двѣ наказания.

Самсаровъ: Азъ желая да се разясни какъ да се разбира „изгубва правото“ Да ли може да се изгуби и земя, която се е отстъпила на единъ поборникъ? Прочее искамъ още да кажж, че се съгласявамъ съ г-на Цанова, да се не казва: „другата женска челядь изгубва правото“, но просто да се каже „само женската челядь“.

Наумовъ: Азъ искамъ да се прекъсне това, защото и неспособний може да направи поврѣда и. и. да запали кжщата на съѣда си и т. н. Това не е нищо чюдно, но друго има да кажа; Комисията мисли, че нетрѣба да дава особна привилегия, на нѣкои човѣци, за това казала: че вдовицата, когато той се осжди, и ти губи тѣзи помощъ. Въ единия и въ другия случай, които сж предвидени въ членъ 9-ий комисията е глѣдала да не ставатъ много разпоски; но Народ. Събрание ако иска да бжде щедро и желае да дава на вдовицата, когато поборникътъ се осжди, тогавъ азъ нѣмамъ нищо противъ това.

Михайловски: За този членъ азъ мисля, че ясно казва втората алинея на 5-ия членъ, която гласи, че по законътъ неконфисцира се имуществото, но оно си остая на наследниците. За наказание има си законъ и заради това не трѣба ние да опредѣляме тука наказание. Азъ съмъ на мнѣние, че този членъ е съвсѣмъ излишенъ.

Доклад. Пановъ: Да се гласоподава за него.

Предсѣдат: Азъ мисля че Н. Събрание е достатъчно освѣтлено да се произнесе върху този членъ.

Бръшляновъ: Нетрѣба, Г-да, да се отмахва този членъ; защото иначе даваме широко поле на тѣвъ, на които даваме и помощта. Ние на таква хора, на които се дава помощъ, трѣба да видимъ живота имъ по приличенъ, както на мъжкитѣ и на женската челядь. Между такива хора, на които се дава помощъ, трѣба да владѣе приличие и ако тѣ умржтъ, женитѣ имъ да водятъ нравственъ животъ.

Предсѣдат: Г-нъ Бръшляновъ като членъ на комисията има право да защитава члена, но менѣ ми се чини че тѣзи защита е непослѣдователна. Ще се повърнемъ на предложението. Счита ли Народното Събрание излишно понататѣшното разискване за да прекратимъ разнитѣ говорения (Счита) Въпроса е да ли счита Народ. Събрание излишенъ този членъ, за да се отхвърли. (Счита) Който го прнема да си дине ржката (Малцина дигнаха.) (Гласове; Падна.) Не е падналъ, но се свърши.

Доклад. Пановъ: (Чете членъ 10-ий) „Опълченецътъ или въстаникътъ си губи правото на помощъ заедно съ семейството си ако, безъ разрѣшение на правителството, се пресели въ чужда земя“.

Расолковъ: Азъ съмъ на мнѣние да се махнатъ думитѣ „Безъ разрѣшение на правителството“, защото щомъ той не живѣе въ България, не трѣба и да му се дава помощъ.

Мин. Каравеловъ: Азъ би помолилъ комисията тукъ да ни разясни, какъ ще стане, ако той се е премѣстилъ въ друга страна, а семейството му е въ България. Премѣстилъ се съ разрѣшение, или безъ разрѣшение, но семейството му останава тука.

Доклад. Пановъ: Комисията е имала това предъ видъ и като си представи, че едва ли правителството е длъжно повече да се грижи за семействата имъ, когато тѣ самички се отдалѣчаватъ безъ да помислятъ за тѣхъ, за това турила това опредѣление „безъ разрѣшение на правителството“.

Михайловски: Ако опълченецъ нѣма семейство и се пресели, то се разумѣва, че нѣма да се върне, но ако има жена и дѣци, то сѣкогажъ дѣто му живѣе семейството, тамъ и той е гражданинъ.

Доклад. Пановъ: Думата преселяване значи да се пресели съ жена и съ дѣца съвсѣмъ.

Грънчаровъ: Кикто каза Г-нъ Пановъ, че ако се пресели съ семейството, то се свършва и помощта. Въ Франция ако отиде, нецѣмъ да му пращаме тамъ помощта.

М. Радославовъ: Помощъ се дава само на опълченците и на тѣхнитѣ семейства; а ако той се

пресели, тогава помощта нѣма да остане на семейството.

Доклад. Пановъ: Настоящиятъ законъ се прави за помощъ исклучително, г-да, за български-тъ поборници. Представете си, че единъ такъвъ въ случай, като получи помощта си и заедно съ семейството си се пресели безъ разрѣшеніе на правителството въ друга една държава и земне нейното поданство, тогава нашето Правителство, понеже той безъ неговото разрѣшеніе отишълъ, мисля има право да му неприпознае помощта; това трѣба да се земе въ внимание защото си има своето особено значеніе.

Мин. Каравеловъ: Сички знаемъ, че въ опълчението служехъ хора отъ сичкитѣ части на България; сега като се е припозналъ единъ опълченецъ, който е родомъ отъ България, той ще се ожени тука и ще си отиде послѣ напр. въ Битоля, ще ли му се дава помощъ?

Доклад. Пановъ: Ако е отишълъ врѣмни по работа, ще му се дава помощта; но ако е отишълъ безъ да се завърне, тогава и помощта нѣма да му се дава.

Михайловски: Ако се е оженилъ, то жената и дѣцата ще получаватъ помощта; а другиятъ, който си отиде, ще я загуби; които оставятъ съ фамилия, ще имъ се дава помощъ.

Доклад. Пановъ: Азъ обръщамъ внимание на това, че въ закона се казва „преселение“.

Стамболовъ: Азъ предлагамъ да се каже „поборникътъ и семейството му губятъ право на помощта, ако се преселятъ безъ разрѣшеніе на Правителството въ чужда земя“.

Доклад. Пановъ: Азъ мисля че това е сжщото. Въ проекта се казва „Поборникътъ си губи правото на помощта заедно съ семейството си“.

Каравеловъ: Че губи, а не че кога се преселява.

Карапетровъ: Този параграфъ казва, че ако има разрѣшеніе отъ правителството, то ще му се плаща помощта.

Грънчаровъ: Г-нъ Пановъ казва, че се разбирало нѣкакъ си, че семейството негубило право на помощта. Тука пакъ въ проекта казва, че поборника губи право на помощъ, заедно съ семейството си, защото фразата ако се пресели, значи ако се пресели самъ и отъ това слѣдува, споредъ проекта, че и семейството му губи право на помощта. Послѣ има и това, че ако се пресели съ разрѣшеніе на правителството, то пакъ трѣба да му даваи помощъ; а пакъ Правителството, мисля, не може да запрѣти никому изъ лаяването. За това съмъ на мнѣние да се приеме редакцията на Г-на Стамболова само да се отхвърли думата „Разрѣшеніе отъ пра-

вителството“.

Стамболовъ: Приемамъ тази забѣлжка.

Доклад. Пановъ: Тълкованието на членътъ отъ Г-на Грънчарова е по вече граматическо, а не филологическо; смисълътъ си остана еднаква. У насъ когато се говори за мъжъ, разбира се, като глава на семейството, т.к. напр: ако се каже, че той се преселява, то се разумѣва, че заедно съ семейството си.

Савва Илиевъ: По напредъ приехи единъ членъ, че когато поборникътъ живѣе 10 години на мѣстото си, земята става негова собственность, заради това трѣбало да се допълни предложението на Г-на Стамболова съ думитѣ „Слѣдъ 10 години“.

Предсѣдателъ: Моля да се гледа къмъ предмѣта. Единъ членъ исхвърлихме и на тоя не му оставяме нито вѣлна, нито козина.

Цановъ: Азъ съмъ съгласенъ съ Г-на Стамболова, само да ся изостави „Безъ разрѣшеніе на правителството“, защото когато той се пресели, то може да стане тамъ чуждъ подданикъ и нашето правителство не трѣба да му дава помощъ.

Т. Станчевъ: Азъ мисля, че съ нищожни предмѣти губи се време. Тукъ не е никой виноватъ, просто редакцията не е поставена така, както го и-иква нашиятъ языкъ; трѣбало просто да бжде множественно число, вмѣсто „губи“ да се каже „губятъ“ и сжщо да се каже „губятъ ако се преселяватъ“.

Михайловски: Ако единъ опълченецъ се е преселилъ и станалъ чуждъ подданикъ, то е ясно, че човѣка вече се е улеснилъ, тъй щото неиска даже помощъ, която имъ се дава отъ правителството, защото другояче неможене да има средство да се пресели.

Предсѣдателъ: Азъ мисля, че Събранието е достаточено освѣтлено, станахъ предложениа. Първо е членътъ както го предлага комисията.

Доклад. Пановъ: Чете още веднжъ 10-ий членъ.

Предсѣдатъ: Приема ли Народ. Събрание тоя членъ както си е отъ комисията. (Гласове: Неприема.) Сега моля Г-на Стамболова да прочете своята редакция.

Стамболовъ: (Чете.) „Поборника и семейството му си изгубватъ право на помощъ, ако се преселятъ въ чужда земя.“

Предсѣдателъ: Приема ли Народ. Събрание тжзи послѣдния редакция (Приема.)

П. Станчовъ: Подиръ този членъ трѣба да се измисли, какъ щъ се направи съ семейството, когато той се премѣсти безъ разрѣшеніе на правителството.

Расолковъ: Думата за преселяване е излишна. Единъ човѣкъ, който се е установилъ на едно

мѣсто, той никой пѣтъ нѣма да се преселява и ако той отиде самъ, това не е преселяване, а странство.

II. Станчовъ: Когато побѣгне поборника, семейството му ще ли получава помощта? (Гласове: Ще приема.) Искамъ само да се опредѣли това.

Бръшляновъ: Членътъ се вотира и азъ не знамъ защо Г-нъ Предсѣдатель позволява да се говори върху него.

Предсѣдатель: Не е върху него, защото поправяние изисква това; ако поборникътъ побѣгне, какво мисли Народ. Събрание: ще получаватъ ли помощъ наследниците му.

Стамболовъ: Ако побѣгне поборникътъ, ще остане семейството му, слѣдователно то има право да получава помощта. А да се тури новъ членъ, нѣма нужда.

Мин. Каравеловъ: Въпросътъ си има мѣстото и като се внесе въ протокола, е достатъчно. Протокола ще гарантира за семейството.

II. Станчовъ: Въ такъвъ случай си оттеглямъ думата.

Доклад. Пановъ: (Чете членъ 11-ий, конто е сега 10-ий) „Сички горѣказани Свидѣтелства и документи ще се издаватъ безплатно отъ общинитѣ, които и ще отговарятъ за тѣхъ“ (Приема се.)

(Чете членъ 12-ий:)

„Лицата, които иматъ право да се ползватъ съ парична помощъ, предвидена въ тоя законъ, ще я получаватъ отъ мѣстнитѣ ковчежничества въ три-мѣсеченъ срокъ“. (Приема се.)

Докл. Пановъ: (Чете чл. 13): „За да изгуби нѣкой правата си, предвидени въ тоя законъ, рѣшаватъ обикновеннитѣ сѣдилища по личното заявление на надлѣжнитѣ власти.“

Стамболовъ: Искамъ да попитамъ комисията, какъ е разбрала думата „надлѣжна власть“; това трѣба да се опредѣли, защото иначе не се знае, кой ще заяви, ако опълченецътъ направи нѣкакво престѣпление противъ тоя законъ, вслѣдствие на което му се зиматъ правата да се ползова отъ заплатата.

Расолковъ: Азъ сѣщо искахъ да попитамъ коя е надлѣжната власть.

Доклад. Пановъ: Комисията е имала това нѣщо предъ видъ, и подъ надлѣжна власть се разбира, че най напредъ, частнитѣ лица се обръщатъ къмъ властта съ прошение за какво и да е, а властта се отнася дѣто трѣба.

Гърнчаровъ: Този членъ казва, че за да изгуби единъ поборникъ правата си, да рѣшава сѣдилището; но това по мое мнѣние не е нужно да се каже; защото сички таквизъ работи принадлежатъ на сѣдилищата. Само може да се каже, че тогава, когато се изсели, нѣма право на владѣние

върху придобитата по тоя законъ земя. Ако бѣше останалъ членъ 9, тогава трѣба да стои и то тука, но като се отхвърли 9 членъ, не трѣба да се приеме и този.

Стамболовъ: Тука се казва, че той губи правата си; права има различни. Мисля, че щомъ ми отнеме нѣкой моето право, можъ да се оплача на сѣдилището и сѣдилището рѣшава на основание на съществуващиятъ законъ на владѣние; при такива хора, както що сж опълченицитѣ трѣба да се остави на сѣдилищата да рѣшаватъ. Ако напр. единъ членъ отъ семейството заяви на Старшия: Ти си пиянъ, не си способенъ за управление, азъ ще управлявамъ; тогавъ рѣшава на основание на тѣзи статия сѣдилището. Ако го нѣмаме този членъ, тогавъ може да му каже той, че нѣмашъ право да ме дадеиъ на сѣдъ, законътъ това неопредѣлява. И така могло би да станатъ неправдини.

Михайловски: Азъ горѣ доло сѣщо щѣхъ да кажа, че сѣдилището трѣба да рѣшава това. Случва се, че мжжътъ троши за непотрѣбни нѣща, а жената и дѣцата гладуватъ. Тѣ дохождатъ и се оплакватъ, че мжжътъ пиянствува, нищо не купува за въ къщи и т. н. Кой може да дигне това право, което припада на опълченеца, освѣнъ сѣдилището. Сѣдилището ще предаде имуществото на друго, който е въ състояние да го управлява по добръ. А този човѣкъ ще се счита като че е подъ настоятелството на единъ другъ.

Наумовъ: Азъ обръщамъ внимание на 6 членъ, който казва (Чете го:) Кой ще рѣшава това? пакъ сѣдилището, което ще оцѣнява да ли е способенъ да поддържа семейството.

Цановъ: Азъ ще повтора онова, което помена Г-нъ Стамболовъ, което се касае за „надлѣжната власть.“ Г-нъ Докладчикъ каза нѣщо, което азъ не разбирамъ, кой е надлѣжна власть: Град. Сѣвѣтъ ли е, Окр. Началникъ ли е, или Окр. Съвѣтъ? и т. н.

Наумовъ: Въ отговоръ на Г-на Цанова имамъ да кажи слѣдующето: защото незнаемъ какви права иматъ общинитѣ, за това оставяме тука неопредѣлено, кой е тая надлѣжна власть. Разбира се, че ще има въ общинскій законъ, да ли има общината това право; за това комисията не може да каже нищо по точно. Слѣдователно този въпросъ ще се рѣши самъ по себе си съ врѣме, щомъ додѣтъ други закони.

Ст. Поповъ: Азъ мисля, че трѣба да се тури въ тоя параграфъ само това: „за да изгуби нѣкой помощта си предвидена въ тоя законъ, рѣшаватъ обикновеннитѣ сѣдилища“. Сичко друго да се отхвърли; защото който има причина да се оплаква, той ще се отправя на сѣдилището по ка-

къвѣто и да е пакѣ.

Предсѣдат: Народ. Събрание трѣба да се счита доволно освѣтлено да се произнесе. Приема ли се този членъ съ нѣкои измѣненія.

Сукнаровъ: Азъ мисля, какго каза и единъ отъ Г-да предговорившиѣ, че щомъ падна горний членъ 9-ий, то тоя членъ не трѣба да се отхвърли, но трѣба да се измѣни; защото въ два слѣдующи члена се казва, какъ и кога губи правото и не е нужно съдилището да рѣшава въпросътъ. Въ 9-ий членъ (споредъ поправката на номера) се казва: ако поборникътъ се предаде на пиянство или разсипителенъ животъ, тогава тая помощъ се дава на най старий слѣдъ него въ семейството му. Тукъ наставка единъ видъ титорство, при което се предава развратникътъ подъ надзоръ на другъ най старий слѣдъ него; а ако нѣма най старий, тогава се предава на старатея. И тогава трѣба само за такива случаи съдилището да се произнася, като съди на сичкото семейство, дѣто нѣма пълновъзрастенъ членъ. А колкото за компетентна власть, тука се дава право на Министра на Вжтрѣшниятъ Дѣла да се распорѣжда, защото той е най-компетентната власть и може да распорѣжда по нататѣкъ чрѣзъ Началника, или пристава, да се стараятъ за надзора на тоя поборникъ. Надлѣжна власть е оная, която исхожда отъ Министра на Вжтрѣшниятъ Дѣла. Тогазъ може да се прибави, ако Народ. Събрание е съгласно, като особена алинея къмъ предишния параграфъ: „и за тоя случай рѣшаватъ обикновенитѣ съдилища по заявление на надлѣжната власть.“

П. Станчовъ: Азъ бѣхъ съгласенъ да се приеме членътъ както е; но понеже Г-нъ Сукнаровъ приведе нови доводи, тогазъ имамъ да обрнѣ внимание още на едно нѣщо: п. п. единъ опълченецъ по право на този законъ отива въ Казначейството да зима пари. Казначей знае по частни свѣденія, или по оплакване на семейството, че той пиянствува. Казначей въ такъвъ случай, какво е длъженъ да направи, да ли да му даде пари, или не, когато има той отворенъ кредитъ? Въ такъвъ случай мисля, че е длъженъ да заяви на Началството, а Началството е длъжно да предаде това на обикновеното съдилище, и тамъ върху пиянството да се оправдае, или бѣдата да му се случи. Може да заяви претенция, че сж го клеветили и т. н. За това въ тоя членъ тука не може да се испусти нѣщо, но трѣба да остане сичко.

Стамболовъ: Азъ съмъ съгласенъ да остане членътъ така, само предлагамъ да се махне: „По заявление на надлѣжната власть.“ Питамъ азъ ако надлѣжната власть не се съгласи съ оплакването на единъ обиденъ членъ отъ семейството, тогазъ какво ще направи той? Опълченеца пакъ

ще буйствува нататѣкъ. Заради туй трѣба да остане, за да изгуби нѣкой правото си, да рѣшаватъ обикновенитѣ съдилища; нѣкой пакъ може да заяви общината или Окр. Началникъ, или най сѣтнѣ жената или дѣцата му.

Ст. Поповъ: Тука въ 11 членъ неизгубва поборника съвсѣмъ своето право, но изгубва само право да распорѣжда съ помощта, която му се дава; заради туй по добръ ще бѣде, ако се каже: „За да изгуби поборника право да распорѣжда съ помощта, за това рѣшаватъ обикновенитѣ съдилища.“

Расолковъ: Азъ не съмъ съгласенъ съ предложението на Г-на Стамболова, дѣто казва че трѣба да се махнатъ думитѣ: „По заявление на надлѣжната власть.“ Азъ казвамъ да останатъ тѣзи думи и съмъ още на мнѣние на края на членътъ да се опредѣли, коя власть ще бди на правилнитѣ вървежи на подарѣцитѣ отъ страна на правителството. Заради туй най добръ ще бѣде, ако се възложи тая работа на селскитѣ и градскитѣ общини и ако се това приеме, тогава и въ общинскій законъ да се тури такъвъ единъ членъ (Гласове: Исчерпано е!)

Наумовъ: Азъ имамъ да отговоря на Г-на Стамболова дѣто казва, че не трѣбятъ тѣзи думи: „По заявление на надлѣжната власть.“ Комисията, кога е правила този членъ, мислила е, да незима личната свобода на чловѣка; земала е това само предъ видъ, когато е искала да лиши единъ поборникъ отъ това право на помощъ, че може това да го направи. За това думитѣ „надлѣжна, власть“ да останатъ тука, а ще се опредѣли по послѣ, коя е тая надлѣжна власть (Гласове: Исчерпано е!)

Доклад. Пановъ: Именно това искахъ да кажа и азъ, което разясни Г-нъ Наумовъ, и мисля че слѣдъ разяснението на единъ отъ комисаритѣ, е излишно да се разисква по дълго върху това, защото комисията е приложила тая дума въ членътъ. Прочее, понеже властта за сега не е още опредѣлена, слѣдователно може и да се испусне това изражение по желанието на Г-на Стамболова. (Гласове: Исчерпано е.)

Стамболовъ: Най напредъ не можемъ да туримъ нищо въ единъ законъ, което незнаемъ какъ ще бѣде. Надлѣжна власть, коя ще бѣде, комисията сама незнае. Азъ не искамъ да давамъ право на администрацията, да се бърка въ тѣзи работи; за това най добръ би било, щомъ единъ опълченецъ направи нѣкои работи, които сж предвидени въ членътъ 9-ий (или 11 по старо) тогазъ онзи, който се оплаква, може да се обрне къмъ съдилището, което е безпристрастно, а оно може да рѣши, може ли да се лиши поборникътъ отъ правото, или не може. Заради туй да се не ограничава личната

свобода на хората, желателно е да се скрати тоя членъ както предложихъ, т. е. думитѣ „надлѣжна власть“ да се изхвърлятъ.

П. Станчовъ: Нѣкои отъ представителитѣ като четатъ думитѣ „надлѣжната власть“, разбиратъ Министерството и администрацията. Но азъ мисля че надлѣжната власть лѣжи въ ръцѣтъ на Министра на Финанцитѣ, защото Министерството на финанцитѣ изпълнява това, като отваря кредитъ въ надлѣжнитѣ казначейства и т. н.; и най сѣтнѣ казначействата ще даджтъ пари, а не полицията. Поборникътъ отива за пари, а жена му заяви, че е пияница, какво ще направи надлѣжната власть? Може ли да кажѣ, че къмъ правителството трѣба да се обърне? По напредъ Г-нъ Стамболовъ самъ говореше, че трѣба да се надзираватъ тѣзи хора, а сега си противорѣчи.

Предсѣдателъ: Азъ желая да престане единъ пътъ тоя въпросъ (Гласове: Исчерпано е!) Сега мисля, че Съборието е готово да се произнесе, приема ли това споредъ редакцията на комисията, или не го приема. (Гласове: Приема се. Други гласове: Неприема се.) Забѣлявамъ че има двѣ предложения: едно предложение на редакцията, а друго на Г-на Стамболова, сформировано отъ разни мѣстия. Приема ли Народното Събрание редакцията на комисията? (Гласове: Приемъ. Други гласове: Неприема.) Който неприема да си дигне ръката. (Меншество.) Стѣдователно приема се.

Доклад. Пановъ: Четѣ глава 5-та членъ 13-ий алинея първа:

Глава петъ.

Доказателство за право на помощта.

13. Всеки, който има право и иска да се ползува отъ правата, предвидени въ тоя законъ, трѣба да представи въ министерството на вътрѣшнитѣ работи непосредствено или чрезъ мѣстнитѣ власти слѣднитѣ документи:

Наумовъ: Азъ искахъ да кажа, че на мѣсто министерството на вътрѣшнитѣ дѣла, може да се тури нѣщо друго. Заради туй, ако знае нѣкой за надлежна власть, нека го каже.

Предсѣдатъ: Да се не върщамъ назадъ и да разсуждавамъ, кой е надлежна власть. Приема ли се първата алинея така както си е? (приема се). Който я не приема да си дигне ръката. (Никой не дигна).

Докладъ Пановъ (Чете А. Опълченецътъ).

„Свидѣтелство отъ дружината, въ която е служилъ, или билетъ отъ болницата, въ която се е лѣкувалъ.“

Забѣл. Ако нѣма нито едното нито другото, по доказани независащи отъ него обстоятелства, длъженъ е да представи свидѣтелство, направено отъ двама вече припознати Опълченци и потвърдено отъ мѣстната общинска власть, което свидѣтелство да показ-

ва, че дѣйствително той е опълченецъ.

Въ случай на лжовно засвидѣтелствувание, лжесвидѣтелитѣ, освѣнъ гдѣто сж длъжни да възвърнатъ несправедно дадената помощъ, но се лишаватъ и отъ своитѣ права по тоя законъ.“

Мин. Каравеловъ: Азъ се боя да не дадете това право и на много други опълченци, което принадлежи само на дѣйствителни. Общината може да свидѣтелствува, че единъ кой си не е билъ дома; но /че е билъ въ войската, това е мжчно да се докаже и ако давате това право само на двама опълченци да засвидѣтелствуватъ, това ми се чини, че е право преголѣмо.

Доклад. Пановъ: Азъ ще четъ забѣляжката. (Чете).

Мин. Каравеловъ: Мисля че тая угроза не ще бѣде достатъчно гарантна, но трѣбало числото на опълченцитѣ, които да засвидѣтелствуватъ, да бѣде по голѣмо, защото двама сж много малко.

Доклад. Пановъ: Комисията при разискванията си върху това най напредъ е мислила, че 5-на е доста, послѣ 4-ма, слѣдъ това 3-ма и на конецъ е дошла до 2-ма. Тука се казва за опълченцитѣ, които сж вече припознати като опълченци и могатъ да засвидѣтелствуватъ; за това комисията се ограничи на двама, а Народ. Събрание може да тури колкото ще.

Наумовъ: Азъ върху друго нѣщо обръщамъ внимание, тука се казва, че Комисията бѣше раздѣлила на опълченци и въстаници; а най първо се иска свидѣтелство отъ опълченцитѣ, а подиръ стъ въстаницитѣ. Тогова трѣбало да бѣде раздѣлена тѣзи глава на опълченци и въстаници.

Мин. Каравеловъ: Горѣ да се тури дума поборникъ, а доло да стане алинея особена за поборници и за опълченци.

Доклад. Пановъ: Азъ мисля, като се прие думата поборникъ, то не можемъ да кажемъ друго яче освѣнъ, че се изисква свидѣтелство отъ поборницитѣ; слѣдов. не можемъ да кажемъ отъ опълченцитѣ.

Бръшляновъ: Понеже се казва, че числото на свидѣтелитѣ е много малко, трѣба това да се разиска и ако дѣйствително двама вече припознати опълченци, за да засвидѣтелствуватъ сж малко, тогавъ да се произнесе Съборието колко трѣба.

Михайловски: Трима.

Предсѣдателъ: Приема ли Народ. Събрание да се умножи числото на свидѣтелитѣ?

Тихчевъ: Като знаемъ, че мнозина отъ опълченцитѣ неможеха да служатъ до край и много отъ тѣхъ избѣгнаха и нѣмагъ свидѣтелство, то ще се намѣрятъ много такива, които ще се нуждаятъ отъ свидѣтелство на двама или трима опълченци. Азъ мисля, че ще бѣде несправедливо да не се земе въ внимание свидѣтелството на двама, или трима, или петмина

опълченци, защото по тоя начинъ ще бждатъ лишени отъ сѣка помощъ.

Бръшляновъ: Трѣба да се земе въ внимание, че тука ще свидѣтелствуватъ двама опълченци, за които е вече доказано, че дѣйствително сж опълченци и че тѣ, като кажатъ този и този зималъ е съ насъ участие въ разни битки, ако излжжатъ, то ще има за тѣхъ наказание т. е., че освѣнъ гдѣто сж длѣжни да заплататъ несправедливо дадената помощъ, ще се лишатъ и отъ сичкитѣ си правдини, и понеже споредъ мене това е достаточна гаранция, то не е нужно, мисля да се увеличава числото на свидѣтелитѣ, но двама да си останатъ.

Доклад. Пановъ: Азъ мисля, Г-да, че забѣлжката твърдѣ ясно опредѣлива това, за което се пита. Ако нѣкой е побѣгналъ, то разбира се не е могълъ да добие и свидѣтелство, но ако е останалъ до край, то е и получилъ свидѣтелство. Но може да му се случи друго нѣщо: да му се е откраднало или изгорѣло свидѣтелството, то такива случаи се предвиждатъ въ тоя законъ, който казва: Ако двама припознати опълченци засвидѣтелствуватъ, че той е билъ опълченецъ, той ще получи помощта.

Ст. Поповъ: Не е ли възможно такива свидѣтелства да се търсятъ въ архивитѣ, че може би въ канцелярията, въ която е служилъ да е забѣлжено. Защото има опълченци, които сж отишли до Балкана, а постѣ предъ сражението сж избѣгнали; таквизъ хора не заслужаватъ никакво възнаграждение, освѣнъ ако сж били поборници вънъ отъ опълчението; а това е пакъ друга работа.

Тодоровъ: Вчера говорихме въ Народ. Сѣбрание, че трѣба да се считатъ за опълченци само тѣхъ, които сж служили до края на войната, т. е. които сж се отдалечили съ позволение на своитѣ командири; защото много има, които сж отишли безъ позволение, и тѣ незаслужватъ никаква награда. Освѣнъ това въ законътъ не е казано нищо, че на ония които сж богати, нетрѣба тоже нищо да се дава. (Гласове: Законътъ е за бѣднитѣ.)

Бръшляновъ: Искамъ да отговори на г-на Попова слѣдующето: щомъ правителството припознае едного за опълченецъ и като той представи свидѣтелство за другъ опълченецъ, то ми се чини, че нетрѣба да се показва таквизъ недовѣрие къмъ него, или къмъ тѣхъ, ако числото имъ е двама. А въ архиви неможемъ да търсимъ такива доказателства, защото нѣмаме никакви архиви.

М-ръ Каравеловъ: Азъ питамъ, ако нѣкои минали прѣзъ Дунава, но е билъ уволненъ, по причина на болестъ, има ли право да получи помощъ? (Гласове: Има.) Азъ мисля да има. Но има и други, които сж се отеглили безъ позволение, защото хляди минаха презъ Дунавъ, а малко останаха до Шипка.

Наумовъ: Имамъ да отговоря нѣколко думи на г-на Тодорова: Стѣдъ подписание на Санъ-Стефанский договоръ мнозина сж си отишли безъ позволение въ кжцитѣ си; но азъ мисля да се считатъ като поборници, защото сж участвували въ венчки сражения.

Бръшляновъ: Г-нъ Министеръ Каравеловъ казва, че много души сж минали презъ Дунава, но по причина на болестъ, нѣкои сж се върнали, и пита трѣба ли да получатъ и тѣ нѣщо. Азъ пакъ питамъ: ако единъ депутатъ въ Народ. Сѣбрание дойде и случайно се поболи въ София, не ще ли получи дневни пари? (Гласове: Ще получи.) Разбира се и тѣзи хора, като сж били рѣшени да се жертвуватъ за свободата на народа, трѣба да получатъ какво-годѣ възнаграждение. Причини на разни неудобства сж ги сирѣли да дѣйствуватъ. Щомъ сж минали веднжжъ тѣ Дунава и сж били въ редътъ на опълченцитѣ нѣма съмнѣние, че искаха да се биятъ за освобождението на България; а въ този случай трѣба да се и награждатъ.

Председателъ: Моля да се земе това въ внимание.

Патю Поповъ: Нѣкой е миналъ Дунава и е останалъ опълченецъ, послѣ и други сж минали отъ тѣхъ безъ позволение, да ли ще имъ се дава заплата?

Тодоровъ: Въ отговоръ на г-на Наумова има да кажа, че подиръ Санъ-Стефанский договоръ се дадоха свидѣтелства на всичкитѣ опълченци и уволниха се съ тѣзи свидѣтелства; тѣй щото всички, които останаха до Санъ-Стефанский договоръ, приеха се, като че сж дослужили военната служба. Стѣдователно нѣматъ свидѣтелства само тѣзи, които сж побѣгнали и които сж ги загубили. Който е побѣгналъ, той незаслужва никаква награда; а който го е загубилъ, може да се докаже по другъ начинъ че е опълченецъ.

Цеко Петковъ: Азъ би радъ да кажа нѣколко рѣчи, ако ще се тражатъ свидѣтелства, мога и азъ да заяви, че всички, които сж били въ Сърбия, изгубили сме ги и азъ съмъ го изгубилъ: като ми изгоре въ Търново и ако се изискватъ сега свидѣтелства, то азъ нѣмамъ списъко отъ дружината. Азъ мисля, ако има довѣрие, трѣба да му се върва, но ако е бѣгалъ, нетрѣба да му се дава нищо.

Попъ Дарганъ: Когато се свърши войната и слѣдъ сключаването на Санъ-Стефанский договоръ, венчко бѣше мирно и тихо и распузнаха се отъ всѣка рота по 20 души да си отидатъ въ домоветѣ; защото се бѣха появили много прошения отъ разни лица и за това Руский командиръ ги уволни отъ опълченската служба. Но когато се извѣсти, че сж вече уволнени, не се явиха всички за да получатъ свидѣтелства. Само нѣкои получиха, а нѣкои и до

днесъ не сж получили.

Бръшляновъ: Съгласенъ съмъ, че има случай дѣто единъ миналъ презъ Дунава, а послѣ е останалъ въ къщата си и не е участвувалъ въ сраженията. Но Руский Императорский Комисаръ е наградилъ дѣйствителнитѣ съ кръстове и медали, ако не всички, а то по нѣ по голѣмата имъ часть; това тоже мисля може да служи до негдѣ за свидѣтелство.

М-ръ Каравеловъ: Медали за войната се дадоха на всички опълченци, които сж дослужили до край. Азъ би това попереди приелъ, но да се даджъ двамата свидѣтели; а колкото за кръстоветѣ, тѣ се даваха за храбрость и всички ги нѣматъ.

Цановъ: Трѣба да се обърне внимание за онѣзи, които сж побѣгнали и трѣба да се каже въ протоколитѣ, че на онѣзи, които сж побѣгнали, нѣма да се помага. А колкото за свидѣтелства, азъ зная, че мнозина, които носятъ на капациитѣ си име „опълченецъ“ сами казватъ че не сж били опълченци и самъ зная че не бѣха, а само носятъ наградата на дружината, въ която служатъ.

Тихчевъ: Азъ мисля, че голѣма несправедливостъ ще бжде, ако туримъ на равна почва онѣзи, които сж побѣгнали съ онѣзи, които сж останали до край. По добръ ще бжде, ако се исхвърли забѣлжката на първата алинея и просто да се каже: „Опълченецътъ трѣба да представи свидѣтелство отъ дружината, въ която е служилъ, или билетъ отъ болницата, въ която се е лекувалъ.“ Щомъ нѣма това, той не е билъ опълченецъ.

Попъ Драгановъ: Имамъ да отговоря на г-на Цанова, който казва, че не може да служи зѣ документъ наградата. Азъ и братъ ми бѣхме опълченци; азъ отидохъ за медаль; при всичко това че ме познаваше адютантинътъ, не ми даде медаль, до дѣто не показахъ свидѣтелството си, че съмъ участвувалъ.

Бръшляновъ: Не съмъ съгласенъ съ г-на Тихчева, който казва да се исхвърли тѣзи алинея. Ако види Народ. Събрание, че свидѣтелството отъ двама опълченци е малко. може да умножи числото имъ, както казахъ и преди, а алинеята да си остане. Това е въпросътъ и за него трѣба да се произнесе Народ. Събрание. (Гласове: исчерпано е.)

Предсѣдатель: Сега друга рдакция нека се сформулира и само едно мнѣние остава: да ли се признава свидѣтелството на двама или повече.

Мин. Каравеловъ: Има още едно трето мнѣние, споредъ което въобще да се исхвърли това свидѣтелство за опълченцитѣ.

Предсѣдатель: Това е ново предложение, то не е редакция; за това послѣ ще питамъ, има ли да го поддържатъ 5 души. Сега питамъ, приема ли Народното Събрание редакцията, както е поставена отъ комисията само да се умножи числото на

свидѣтелитѣ?

Попъ Драгановъ: Мисля да се предложи на гласоподаване, както е въ проектътъ.

Докл. Пановъ: Съ исхвърлянието на тая забѣлжка ще додемъ до заключение, че ще се даде помощъ само на онѣзи, които поднесатъ свидѣтелства. Трѣба да се признае по-напредъ, това правилно ли е или не е; и рѣшава ли Народното Събрание да се дава помощъ само на ония, които представятъ свидѣтелства? Ако Народното Събрание рѣшава това, тогазъ само по себе си се рѣшава и тоя въпросъ.

Мин. Каравеловъ: Азъ приемамъ, че когато се е изгубило свидѣтелството, трѣба да докаже, че го е ималъ; но свидѣтелство отъ дружината трѣба да има безусловно. Всѣкой може да намѣри 3—4 или 5 души да засвидѣтелствуватъ за него, това е лѣсна работа. По тоя начинъ ако приемами, то ще имамъ 1000 души повече отъ дѣйствителнитѣ опълченци. за да ги наградимъ.

Стамболовъ: Струва ми се, че никой свидѣтель или опълченникъ, който е служилъ въ войната, не може да каже, да ли другарътъ му е земалъ свидѣтелство или не. Може само да знае и да каже, че съ него се е намиралъ отъ еди-кой до еди-кой день. Ако ще бждемъ построги въ тоя въпросъ, тогазъ можемъ да вземемъ възможность щото хора, които трѣба да се наградятъ, да не получатъ награда. Заради това трѣба да си остане засвидѣтелствуванieto на опълченцитѣ, или по-добръ да кажъ — на народнитѣ подвижници. Думата „подвижници“ ми се чини е по-добра, защото всички сж народни поборници, но не сж всички народни подвижници. За това трѣба да вардимъ работата, както прилича.

Бръшляновъ: Азъ не приемамъ преназначение на члена, защото мисля, че ако двама или повече опълченци се явятъ както трѣба да докажатъ, че нѣкой дѣйствително е опълченецъ, тогава ще се питатъ: отъ дѣ знаете това? Тѣ ще отговорятъ: отъ еди-кой до еди-кой денъ е ходилъ съ насъ; въ еди-кои и еди-кои мѣста е участвувалъ съ насъ въ биткитѣ и отъ това го знаемъ. Ако кажатъ, че тоя опълченникъ е миналъ само Дунавътъ, а послѣ се е изгубилъ, тогазъ разбира се, се зема като побѣгналъ. Но като той зималъ участие въ биткитѣ и опълченцитѣ засвидѣтелствуватъ това, тогазъ той нема съмнѣние, заслужава награда. А отъ всички свидѣтелство не може да се изисква. Трѣба, г-да, да се ограничимъ на това: да ли сж доста двама да засвидѣтелствуватъ или трѣба повече.

Цановъ: Менѣ се чини, че колкото и да разисквами, не можемъ да додемъ до край и предсѣдательтъ трѣба да постави въпросътъ: да ли трѣба свидѣтелство отъ 5 или 3 души?

Предсѣдатель: Азъ предлагамъ на гласопо

даване предложението на комисията, а послѣ ще предложи другото предложение и да се тури вмѣсто 2 дена, 5 дена.

Бръшляновъ: Азъ като членъ на комисията казвамъ, да се гласоподава най-напредъ съ поправката, т. е. да се каже 5 души.

Предсѣдателъ: Приема ли Народното Събрание тоя членъ съ поправката 5 души вмѣсто двама? (Приема се.) Който го не приема да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Докл. Пановъ: (Чете алинея б).

„Свидѣтелство отъ общината, на която принадлежи, че дѣйствително се нуждае отъ помощъ; жененъ ли е или не; на колко е години; повѣдението му, занятieto му; грамотенъ ли е или не; колко и какви дѣца има; тѣхната възраст.“

Михайловский: Тукъ се говори само за наказание на свидѣтелитѣ, а за самитѣ тѣзи, които лъжовно исповѣдатъ за себе си, нищо се не казва.

Предсѣдателъ: Той се лишава отъ помощъ, това му е достатъчно.

Михайловский: Трѣба да се каже, че и той ще се наказва за обманъ, а не само онзи, който свидѣтелствува за него.

Сукнаровъ: Наистина вижда се, че има нѣкакви признаци да се връщамъ назадъ. Щомъ падне свидѣтелството, нѣма нищо да получи.

Михайловский: Но ако му се даде помощъ, а подиръ една година се докаже, че не е дѣйствителенъ поборникъ, тогазъ какво ще направимъ?

Предсѣдателъ: Тогазъ ще върне помощта.

Храновъ: Това ще се помене въ наказателния кодексъ.

Предсѣдателъ: Ако се вижда за нужно, може да се допълни тази алинея.

Докл. Пановъ: Азъ мисля, че доста е въ протоколитѣ да се забѣлжи, че такива чедовѣци ще се наказватъ спорѣдъ мѣстния наказателенъ законъ.

Бръшляновъ: Азъ не виждамъ никаква нужда това да се тури въ членътъ, та да се наказватъ и тѣ; защо не се дава довѣрие на тогова, който иска, но на тогова, който доказва, и той ако даде лъжовно свидѣтелство, трѣба да се накаже. Азъ искамъ да се изложи така, че именно тѣзи 5 души, ако даждъ лъжовно свидѣтелство, трѣба да се накажатъ.

Предсѣдателъ: Мисля, чи това е свършено. Приема ли Народното Събрание точка б)? (Приема се). Който я не приема, да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Докл. Пановъ: (Чете).

Б. Въстанникъ:

„Свидѣтелство отъ войводата си или отъ общината, въ която живѣе, или която го знае, че дѣйствително е зималъ участие въ нѣкое въстание, както и вѣчко забѣлжено въ чл. 13, б).“

Ст. Поповъ: Азъ предлагамъ да се каже вмѣсто „Въстанникъ“, „Поборникъ вѣнъ отъ опълченieto“, или „Поборникъ вѣнъ отъ войната.“

Стамболовъ: Може да се каже „Народни подвижники“.

Михайловский: „Подвижники“ не може да се каже, защото тази дума има твърдѣ голѣмо значение. „Подвижники“ може да бѣде чедовѣкъ съ перо. Но тука се мисли за ония, които сж пострадали или въ заточение, или сж били обѣсени, или сж осакатели и т. п., а дѣйствували сж вѣобще много за освобожденieto на България; тия всички не може да се наградятъ, нито пакъ искатъ да се наградятъ.

Стамболовъ: Ако се каже „въстанникъ“, то е нѣщо твърдѣ опредѣлено; разумѣвами ония, които дѣйствително сж участвували съ въстанниците и които сж били въ войната. Но понеже се казва, че не може да се приеме думата „Въстанникъ“, тогазъ може да се тури, за да бѣде разлика, „Народни подвижники“.

Расолковъ: Думата „подвижники“ не може да се постави на мѣсто „Въстанникъ“, защото този законъ дава награда само на „Поборниците“, а не и на „Подвижниците“.

Докл. Пановъ: Думата „Подвижники“ прието е по вече да се употрѣбавя въ църковенъ смислъ; ние имаме напр. „Християнски подвижници“; за това мисля, че тая дума тука не е умѣстна.

Мин. Каравеловъ: Азъ мисля, че това може да стане като първа алинея на параграфъ 13 А; така щото се казва, че тия поборници, които сж зимали участие въ нѣкои движения, като представатъ свидѣтелствата отъ общината, да се наслаждаватъ по сжщитѣ права.

Стамболовъ: Азъ си оттеглямъ думата.

Бръшляновъ: И азъ тоже си оттеглямъ думата.

(Гласове: Приема се предложението на г-на министра.)

Мин. Каравеловъ: Чете своето предложение: „Поборници, които представатъ отъ общината, дѣто живѣятъ, свидѣтелство, че сж участвували въ нѣкои движения предъ войната за нашата свобода, тоже се ползватъ отъ сжщитѣ права както поборника.“

Стамболовъ: Азъ желая да се не казва поборници предъ войната, защото има и такива, които сж зели участие чакъ до Сан-Стефанский миръ. За това да се каже просто поборникъ и да се тури това по напредъ. Цѣла алинея може да гласи така: „Поборникътъ трѣба да представи свидѣтелство отъ войводата или отъ общината“ и т. н. Другото може да остане.

Мин. Каравеловъ: Като нѣма припознати Войводи, трѣба само общинитѣ да даватъ свидѣтелства.

Д-ръ Минчевичъ: Азъ сѣщо щѣхъ да предлож. Тука се говори за свидѣтелства отъ Войводитѣ; единъ човѣкъ неможе да бѣде непогрѣшимъ, може и да се подкупи; за това трѣба да се исхвърли това.

Бръшляновъ: Разумѣва се, че щомъ сме имали движения, то имаме и Войводи. Но понеже и Войвода Цеко Петковъ казва, че е изгубилъ списъка на момцитѣ, които той е предвождалъ и незнае кому да даде свидѣтелство, то да се исхвърли думата „Войвода“ и да се остави само: „свидѣтелства отъ общинитѣ“ и това казвамъ като зимамъ въ съображение доводитѣ, които дава реченния Войвода.

Стамболовъ: Ако има Войводи, които сѣ давали свидѣтелства, то трѣба да имъ се даде довѣрие. Може да се случи, че е зель нѣкой участие и Войводата го знае; за това не е възможно да се остави само на общинитѣ да свидѣтелствуватъ. Ако Войводата се махне, тогазъ може да се даде довѣрие на 5 души, които се припознати като поборници. Да вземемъ, че е нѣкой отъ Македония; сега на коя община ще се обърнемъ, да ни потвърди това? За това предлагамъ, ако се махне дума „Войвода“, тогазъ 5 души да засвидѣтелствуватъ, или да се изиска свидѣтелство отъ общината.

Цеко Петковъ: Азъ тоже искамъ да кажѣ, че Войвода нетрѣба да се поменува тука, защото ако нѣмаме Русски войници, ние Войводитѣ не би направили нищо, ние Войводитѣ искарахме просто змията, но Россия ѝ строши главата.

Цановъ: Менѣ се чини, че сѣщо както забѣлѣжихме въ 13 членъ какво свидѣтелство трѣба да има, то може да се каже и тука, т. е. че се изиска свидѣтелство отъ 5 души, което да е потвърдено въ сѣщо време и отъ общината.

Стамболовъ: Тъзи алинеѣ трѣба да се премѣсти къмъ алинеѣ А. и да се измѣни думата както преди предложихъ.

Председателъ: Сформируйте по добръ.

Стамболовъ: Азъ забѣлѣжихъ подъ алинеѣ А. въ членъ 13 да се прибави забѣлѣжка подъ Б. и да се каже: „свидѣтелство отъ 5 доказани поборници“.

Забѣлѣжка. Или свидѣтелството отъ общината, въ която живѣе, или която го знае, че дѣйствиелно е зиналъ участие въ нѣкое въстание.

Председателъ: Сега има двѣ редакции, трѣба да глѣдаме по напредъ предложението на комисията, какъ гласи, и Народ. Събрание, като земе въ внимание бѣлѣжката на Г-на Стамболова, да гласоподава сега за първата редакция. Приема ли Народ. Събрание редакцията, както е предложена отъ комисията? (гласове: не!)

Бръшляновъ: За редакцията както е въ про-

екта неможе да се гласоподава, защото се исхвърли дума „Въстаникъ“. Слѣдователно не остана за гласоподаване освѣнъ само предложението на Г-на Стамболова (гласове да се прочете.)

П. Станчовъ: Имаше по напредъ предложение отъ Г-на Каравелова.

Председателъ: Това предложение се е умѣсило съ формата на Г-на Стамболова.

П. Станчовъ: На редътъ е кой напредъ е заявилъ.

Стамболовъ: (Чете предложението.) (Виждѣ горѣ.)

Мин. Каравеловъ: По мое мнѣние трѣба да се отхвърли и свидѣтелството отъ Войводата, и свидѣтелството отъ 5 души; а да се изиска само свидѣтелство отъ общината, защото лесно ще се добие свидѣтелство отъ Войводата и отъ 5 души, ако и да не е истина.

Доклад. Цановъ: 15 Членъ, мислѣ, че говори върху това, като казва „сичкитѣ горѣказани свидѣтелства и документи ще се издаватъ безплатно отъ общинитѣ, които и ще отговарятъ за тѣхъ“.

Мин. Каравеловъ: Азъ приемамъ предложението на Г-на Стамболова; само Войвода и 5 души да се отхвърли, а общината да дава свидѣтелства.

Стамболовъ: Азъ си оттеглямъ предложението, чека изработи това комисията.

Мин. Каравеловъ: Така трѣба да се каже: „Поборници сѣ още и ония, които сѣ участвали въ другитѣ движения за свободата на Българскій народъ, освѣнъ опълченцитѣ; и когато иматъ свидѣтелство, че това сѣ правила, да се ползватъ отъ ония права и да отидѣтъ въ оная категория както опълченцитѣ; свидѣтелствата ще имъ даватъ общинитѣ“.

Расолковъ: Кой е „Поборникъ“ това се опредѣли вѣче въ глава първа.

Мин. Каравеловъ: Тогазъ може да се каже: „така сѣщо и ония, които предствѣляватъ свидѣтелство, че сѣ участвали въ движението, ако представятъ свидѣтелство отъ общината, ще се ползватъ отъ горѣпоменатитѣ права“.

Минко Радославовъ: Азъ мислѣ на края на буква б) да се каже: „Поборникъ до войната“, то се разбира кой се е билъ.

Бръшляновъ: Азъ мислѣ, че понеже се исхвърли думата „Въстаникъ“, да се каже: „освѣнъ това и ония лица ще се ползватъ съ горѣреченитѣ права, които ще представятъ свидѣтелство отъ общината, въ която сѣ живѣвали, или която ги знае, че дѣйствиелно сѣ земали участие въ нѣкое народно движение, както е и забѣлѣжено въ членъ 13 подъ буква б)“.

Стамболовъ: Да се гласоподава.

Председателъ: Комисията съ отказа отъ своето предложение.

Тодоровъ: Съгласенъ съмъ на пълно съ предложението на Г-на Бръшлянова само искамъ да се прибави: „Които сж зели участие съ оружие въ ржка“.

Стамболовъ: Азъ като казахъ по напредъ да засвидѣтелствуватъ доказанитѣ поборници или въстаници, то и азъ мисляхъ че такива 5 души не ще да даватъ лжливъ свидѣтелство, че този или онзи бѣше поборникъ. А що се касае за думитѣ „съ оружие въ ржка“, то трѣба да имамъ предъ видъ, че има и хора, които бѣха хванати и като нѣмаха въ ржка оружие, както н. п. Пановъ, но които бѣха уловени и избѣсени или пакъ бѣха закарани въ заточение. На таквизъ хора останали сж и семейства; на тѣзи семейства трѣба да се подпомогне. Заради туй не може да се приеме бѣлѣжката на Г-на Тодорова.

Мин. Каравеловъ: Предложението на Г-на Бръшлянова е сжщото, с мо слово „въстаникъ“ се отхвърли като и словото „войвода“.

Тодоровъ: Г-нъ Стамболовъ казва, че Пановъ не е зель оружие въ ржка; но азъ знамъ, че онъ се е билъ. Въпрочемъ като настоявамъ да се каже: Който е зель участие съ оружие въ ржка, то азъ мисля въ обща смисълъ, че трѣба да се земе това.

Расолковъ: Тука не е работа, да се опредѣли на кои хора да се даде помощъ, кои сж опълченци и поборници, това бѣше казано още въ първата глава. Сега е дума какво свидѣтелство да се приема.

Цановъ: За да свършимъ тѣзи разисквания, азъ вѣрвамъ, че Народ. Събрание е освѣтлено и моля Г-на Бръшлянова да прочете формата и да пристъпимъ на гласоподавание.

Председателъ: Оттегля ли комисията своето предложение (Да.)

Бръшляновъ; (Чете:) „Съ сжщитѣ горѣказани права ся ползуватъ и ония лица, които представятъ свидѣтелство отъ общината, въ която живѣятъ, или която ги знае, че дѣйствително сж земали участие въ нѣкое въстание, както и сичко забѣлѣжено въ членъ 13 подъ буква б.)“

Председателъ: Приема ли се това предложение? (Приема се.) Който го не приема, да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Доклад. Пановъ: (Чете) членъ 14-ий „Семействата на убититѣ, обѣсенитѣ и умрѣлитѣ опълченци и въстаници, ако желаятъ да се ползуватъ съ правата, предвидени въ тоя законъ, трѣба тоже да представятъ сички свидѣтелства, изискуеми отъ чл. 13-ий, изъ които ясно да се види, че погинжалитѣ дѣйствително сж участвовали въ народнитѣ движения.“

Председателъ: Приема ли Народ. Събрание този членъ? (Приема се.)

Доклад. Пановъ: (Чете) чл. 15-ий „Всички горѣказани документи и свидѣтелства ще се издаватъ безплатно отъ общинитѣ, които и ще отговарятъ за тѣхъ.“

Председателъ: Приема ли Народ. Събрание този членъ? (Приема се.)

Храновъ: Върху тоя членъ не искамъ да говоря, но друго нѣщо имамъ. Споредъ тоя членъ поборницитѣ ставатъ землевладѣтели слѣдъ нѣколко години; но азъ не знамъ, да ли сичко имущество се облага съ извѣстни даждия прѣзъ сичкото време или имъ се опростява даждието прѣзъ нѣкое врѣме? Азъ желая това да се разясни.

Мини. Каравеловъ: Азъ съмъ искалъ да възбудя този въпросъ, но мисля че по напредъ трѣба другъ законъ за колониститѣ; тамъ ще се даватъ нѣкакви привилегии за данъци, тогазъ би мислитъ да имъ се даватъ сжщитѣ привилегии, както на преселениитѣ, но не повече отъ тѣхъ. За това може да се рѣши този въпросъ за данъцитѣ въ тая смисаль. (Гласове: прпето.)

Храновъ: Азъ мисля, че тука е мѣсто и трѣба да се прибави, освобождаватъ ли се отъ данъцитѣ или не.

Бръшляновъ: Това е новъ въпросъ и понеже се прочете членъ 15, то трѣба Народ. Събрание да се произнесе върху него, на послѣ да се предлага, ако има нѣкой да предложи нѣщо. Тука се казва, че свидѣтелствата ще се издаватъ безплатно това се отнася на ония свидѣтелства, съ които се доказва че дѣйствително сж били поборници.

Председателъ: Приема ли Народ. Събрание 15 членъ? (Приема)

Ст. Поповъ: Тука е казано: „Сички горѣказани свидѣтелства и документи ще се издаватъ безплатно отъ общинитѣ, които и ще отговарятъ за тѣхъ“, а за дружинни се не говори.

Бръшляновъ: Свидѣтелствата отъ дружинитѣ сж вече издадени, т. е. опълченцитѣ вѣче ги иматъ; само когато 5 души засвидѣтелствуватъ, тогазъ трѣба и общината да потвърди, ето кога се разбира че става това безплатно. Свидѣтелства ще станатъ двѣ: едно отъ 5 души, а друго частно отъ общината, което се касае до колко години има поборника, колко дѣца и пр. и пр., а сичко това ще се издава безплатно.

Председателъ: Освѣтлено ли е Народното Събрание? (Освѣтлено). Приема ли се този параграфъ? (Приема се.) Който го не приема да си дигне ржката. (Никой). Ако има сега другъ нѣкое предложение къмъ този пунктъ, може да го каже.

Мин. Каравеловъ: Азъ мисля да се прочете закона цѣлъ и тогава може да се види.

Сукнаровъ: Мисля, да свършимъ и когато се свърши, тогава да дойдемъ до второто предложение, т. е. да ли ще се освободятъ отъ даждията. Това постановление е умѣстно тамо, дѣто се говори за земята.

Доклад. Пановъ: (Чете наслова на 6 глава:)

Чл. 16. Лицата, които иматъ право да се ползватъ съ парична помощъ, предвидена въ тоя законъ, ще я получаватъ отъ мѣстнитѣ ковчезничества на три мѣсеченъ срокъ. (Приема се)

Болерскій: Азъ разбирамъ тримѣсеченъ срокъ така, че трѣба да чека три мѣсеца и за това предлагамъ да се каже по ясно: веднажъ за сѣки три мѣсеца.

Наумовъ: Комисията е мислила, да се дава за три мѣсеца напредъ или по подиръ, както се намѣри за удобно: само да се недава мѣсячни срокове, защото съ 15 или 20 франка мѣсячно, не може да се направи нищо, а три мѣсеца вкупъ може.

Предсѣдателъ: Приема ли се този параграфъ? (Приема се?) Който го не приема да си дигне ржката. (Никой)

Доклад. Пановъ: (Чете) членъ 17-ий. Тоя законъ влиза въ сила, слѣдъ като се подпише отъ Княза и дѣйствува отъ денътъ на публикуването му прѣзъ „Държавния Вѣстникъ“.

Мин. Каравеловъ: Тоя членъ е излишенъ, защото сама Конституцията изисква това и нѣма нужда да се вотира; за това просто може да се отхвърли. (Гласове: съгласно).

Ст. Поповъ: Слѣдъ като се свърши законопроектътъ, напомнямъ предложението на г-на Савва Илиева, да се раздѣлятъ главитѣ, както е по удобно.

Предсѣдателъ: По напредъ трѣба да рѣшимъ: приема ли Народъ Събрание да се унищожи този членъ? (Приема се) Който го не приема да си дигне ржката. (Никой не дига).

Храновъ: Моето предложение може да се раззиска, ако има 5 души да го подкрѣпятъ.

Предсѣдателъ: Има мнѣние да се прочете всичко и послѣ може да се види, дѣ ще се вмѣсти това.

Мин. Каравеловъ: Азъ мисля, че може да се приеме едно предложение и послѣ ще се притури дѣто му е мѣстото. За това може да се разглѣда предложението на Г-на Хранова.

Храновъ: Азъ питамъ: Дарованитѣ земи на поборницитѣ ще ли се освобождаватъ отъ даждия и ако се освободятъ какъ ще се освободятъ и за колко време?

М-ръ Каравеловъ: Нѣма кого да питате, трѣба да направите предложението.

Стамболовъ: Ако г-нъ Храновъ ми позволи, азъ ще предложя вмѣсто него едно предложение.

(Чете:) „Даденитѣ на поборника земи се освобождаватъ отъ прями данѣци въ продължение на 7 години отъ прогласение на тоя законъ.“ (Гласове много е.) Въпроса е заради туй, да се даде поголѣмъ срокъ за данѣка, за да могатъ да се укрѣпятъ въ това време и послѣ ще могатъ да даватъ поголѣмъ данѣкъ на Правителството, а освѣнъ това трѣба да се каже отъ дена на публикуването на закона; защото хората ще побързатъ да искатъ земитѣ по рано, до дѣто се още освободени отъ данѣкътъ.

М-ръ Каравеловъ: Азъ мисля, че освобождението може да се направи за двѣ, или три години, подиръ отъ какъ е дадена земята. Така щото отъ дения отъ какъ получатъ земитѣ, да се даде по краткъ срокъ за освобождението на данѣкътъ и освобождението може да имъ се дава само за землений данѣкъ, а за други данѣци тѣ сж въ равно положение съ другитѣ.

Пановъ: Азъ съмъ на противно мнѣние: да се зема данѣкъ било отъ опълченцитѣ, било отъ поборницитѣ още отъ начало. Като имъ се устаня земя, това е доста. Ако да дадѣтъ 1 на 10, то не е тежко нѣщо; това ще е отъ произведението на земята, друго-яче ние ще отворимъ много широки врата за помощи и менѣ ми се чини, че ще дойде време когато едната половина отъ населението ще зима помощъ отъ другата половина.

Стамболовъ: Като казахъ, да се земе срокъ отъ денътъ, когато се публикува законътъ, имамъ предъ видъ да се улесни администрацията отъ затруднение. Щомъ се публикува законътъ, то трѣба да се побърза, всѣки който ще да се ползва отъ опрощение на данѣкътъ; и така можемъ да даваме срокъ на заселяване челоуѣци, отъ които ще се ползва държавата. Представете си, колко затруднения ще станѣтъ, ако се каже, че подиръ три години отъ какъ добие земя, не трѣба да плаща данѣкъ; тогавъ цѣлото управление ще има непрестанно работа съ тия опълченици; тая година дохождатъ нѣкои, друга година пакъ други и т. н. Заради туй желателно е да се населяватъ по бърже и да се укрѣпятъ, да неставатъ никакви забѣрквания. Заради туй 7 години, или да речемъ срѣдна цифра 5 години отъ прогласение на законътъ да се освободятъ отъ прями данѣци; защото ако и по нататѣкъ се освободятъ, това ще се види на другитѣ несправедливо.

П. Станчовъ: Много по хубаво ще бѣде ако Събрашието недаде никакво освобождение отъ данѣци; ние имъ даваме до 300 фр., даваме имъ мѣста отъ по 50 дюнума, пакъ можемъ и още повече да имъ дадемъ, отъ колкото да правимъ други устѣпки. Ако ще имъ опрощаваме данѣка, то ще бѣде обезпечение на другитѣ пострадали. Правителството дава земи и то трѣба да си земе своето. Ако хората

работятъ, то могатъ въ много късо време да поправятъ положението си.

Тодоровъ: Съгласенъ съмъ съ предложението на г-на Станчова и това се потвърждава отъ 69 членъ на конституцията, който казва: „Всѣки поданикъ на Българското Княжество, безъ изключение, длъженъ е да плаща опредѣленитѣ по закона даждия и държавни берии и да носи тежобитѣ.“ Слѣдователно трѣба така да стане.

Бръшляновъ: Азъ несподѣлямъ мнѣнието на г-на Тодорова, защото има единъ другъ членъ който казва, че могатъ да се опростятъ даждия, ако вижда Народ. Събрание това за нужно. Но съгласявамъ се съ предложението на г-на Каравелова, което казва да се освобождаватъ отъ прями данъци чрезъ 3 години отъ какъ се даждѣ землитѣ, а не съмъ съгласенъ, както г-нъ Стамболовъ говори да се освободятъ отъ издаванието на законътъ за 5 години; защото много случаи има дѣто хора, които сж зели участие при нашето освобождение, се срамуватъ да искатъ помощъ; но слѣдъ време, когато не би могло вѣче да имъ се дава, може да бждѣтъ принудени да искатъ. Проче приемамъ предложението на г-на Каравелова да се освободятъ за тригодишенъ срокъ отъ приеманieto имъ на земята.

Грънчаровъ: Азъ признавамъ, че трѣба да възнаградимъ поборниците за нашето освобождение, но не пакъ да даваме прекалени награди. Има поборници, а има и много пострадавши; ако наградимъ много поборницитѣ, тогазъ ще се наскърбятъ тия, които сж тоже много пострадали. За това такива много голѣми отстъпки немогатъ да се приемжтъ, доста ще бжде само първата година да не плащатъ нищо.

Цановъ: Единъ отъ предговорившитѣ каза, че тѣзи хора сж бѣдни и трѣба да имъ се помогне. Съгласенъ съмъ, но трѣба да поминѣ, че ние имамъ много други сиромаси; за това желая, както по напредъ г-нъ Станчовъ каза, отъ тѣзи хора, да можемъ да искарваме баремъ десетъкъ отъ това, което сж сами искарвали и нѣма да имъ се земе отъ джебоветѣ нѣщо; защото азъ неможъ да разберж, защо да се правятъ тѣй голѣми отстъпки, съ които да се прави неправда на другото население.

Наумовъ: Азъ се съгласявамъ съ г-на Цанова, че не трѣба да имъ даваме по голѣми привилегии; а впрочемъ мисля че ще има всѣка година Народно Събрание и може да се промѣни това. А сега да предрѣшавамъ за ония, които послѣ сж осиромашели, това си нѣма мѣстото. (Гласове: Искерпано е!)

II. Станчовъ: Искерпанъ е въпросътъ; но позволете ми да кажи само двѣ думи: не съмъ съгласенъ да се споменува, че първата година да не се плаща нищо. Първата година не ще има нито за себе,

нито за правителството; за това настоявамъ да се направятъ нѣкакви други постановления.

Предсѣдатель: Желаетъ ли Народ. Събрание, да продължаваме деб титѣ за тѣзи хора. (Гласове: Не жалае.) Приема ли Народ. Събрание по начало да се тури такъвъ законъ, съ който да имъ се отстъпи за 2 или 3 години данъкъ? (Гласове: Не приема.)

М-ръ Каравеловъ: Азъ мисля, че никакви привилегии не трѣба да имъ се даватъ; но една година да бждѣтъ свободни отъ данъка, това трѣба да се постанови; защото първата година ще си правятъ къщи и можемъ ли да земемъ отъ къщитѣ нѣщо? — За това трѣба да се освободятъ за една година отъ прямитѣ данъци, но косвеннитѣ трѣба да плащатъ, защото нѣкой може да събере 5,000 овци, а да неземемъ отъ него нищо, ще ли бжде удобно? — За това една година само може да се освободятъ отъ прямитѣ данъци.

Стамболовъ: Ако бихъ се съгласилъ, че въпросътъ е исчерпанъ, тогазъ нѣма да говоря. Но въпросътъ не е исчерпанъ. Ние предвиждаме, че хората сж преселенци и ще дойджтъ на голе мѣста да си правятъ къщи; правителството, като предаде надзиранieto на Окр. Съвѣтъ, може да се случи, той да иска на къщата емлякътъ и прочая. Така ние отъ една страна помощъ даваме, а отъ друга я зимамъ и съ това просто ги разоряваме. Азъ вѣрвамъ, че ако се съгласимъ да се даждѣ на преселенцитѣ изъ Россия привилегии за една или двѣ години, защо на тѣзи хора да се неопозволи това нѣщо? — Азъ мисля че може да се направи баремъ такава една забѣлѣжка, че ще се ползватъ съ сжщитѣ привилегии, които се даватъ въ максимумъ на преселенцитѣ. Предложението на г-на Хранова е умѣстно, ако Събранието дѣйствително иска да помогне на тия хора.

II. Станчовъ: Въпросътъ е исчерпанъ, но г-нъ Предсѣдатель още позволява да се говори. Какво ще бжде съ преселенцитѣ, още не се е произнесло Народ. Събрание; а сега говоримъ за оняленцитѣ, за отстъпване поземелнитѣ данъкъ на тѣхъ. Истина ще си направятъ първата година къщи, но тѣзи къщи първата година ще бждѣтъ такива, щото да да неможемъ да икаримъ нито 60 пари отъ тѣхъ. Но ако съ врѣме си спомогжтъ, то ще имъ се земе данъкъ сравнително съ трудѣтъ. (Гласове: Искерпано е!)

Цановъ: Отъ всѣчки тѣзи поборници всѣчки не ще правятъ нови къщи, защото нѣкои иматъ домове и ако туримъ постановление въ законътъ, да се освободятъ отъ данъци, тогазъ и отъ тия нѣма право да се земе. Азъ мисля, че най добръ ще бжде, ако се остави на благоусмотрението на правителството

тая работа.

Доклад. Пановъ: Ако се докаже да има поборникътъ земля, разбира се, че тогава нѣма нужда и да се преселява.

Цановъ: Азъ моля да се даде на гласоподаване.

Председателъ: Желатъ бихъ да се осветли Народ. Събрание; азъ мисля, че за една година може да имъ се даде освобождение. За това да се прочете предложението.

М-ръ Каравеловъ: Най добръ ще бжде, ако се позволи за една година и то за два вида данъци: именно за емлякътъ и за поземелниятъ данъкъ, защото може да купи или да събере нѣкой 1,000 овци и отъ тѣхъ трѣба да се земе данъкъ. Значи емлякъ и поземелниятъ данъкъ да не имъ се зима, а за другитъ данъци да се подчиняватъ на общия законъ.

Председателъ: Приема ли Народ. Събрание послѣдното предложение на г-на Министра Каравелова върху този законъ? (Приема се.)

Цановъ: Предложението на г-на Министра Каравелова не се разбра.

Единъ гласъ: Разбра се много добръ.

Председателъ: Азъ мисля, че сега се гласоподава.

М-ръ Каравеловъ: Предложението гласи така: „Поборникъ, който получава земля, нѣма да плаща първата година емлякъ и поземеленъ данъкъ.“ (Гласове: Приема се.)

Председателъ: Който го не приема да си дигне ржката. (Никой не дигна.) Желаетъ ли сега Народ. Събрание да се прочете този законъ исцѣло или постъ распускъ?

Расолковъ: За допълнение на сѣция законъ имамъ да кажи нѣщо. (Гласове: Свършено е!)

Председателъ: Желаетъ ли Народ. Събрание да го слуша? (Желаетъ.)

Расолковъ: Когато се четеше 12 членъ, азъ заявихъ, че трѣба положително да се каже, коя е тая власть, която може да предава на сѣдилищата тѣзи хора; азъ пакъ постоянствувамъ на това и предлагамъ да се опредѣли и мисля, че най-добръ ще бжде да се опредѣлятъ за това градскитъ и селскитъ общини.

Председателъ: Азъ мисля, че напразно постоянствувате, когато това е вече свършено. (Гласове: Желаетъ распускъ.)

Председателъ: За 5 минути распускъ.

Послѣ распускъ.

Председателъ: Засѣданието се отваря. Предлежи на редъ да се прочете законопроектъ изцѣло, който изработихме, но защото станаха поправки, то да се отложи за понеделникъ, за да се препише. Сега ще минемъ на другъ въпросъ.

Цановъ: Незнамъ защо да отлагамъ този предметъ, когато може сега да се свърши!

Председателъ: Работата е само за редакцията, да може ти да се уреди. Имали друга нѣкоя комисия свършено нѣщо, за да може да го представи?

Цановъ: Не е ли още печатанъ проекта за територията?

Председателъ: Печата се; но не е излъзналъ още отъ печатница; може да се раздаде, утрѣ въ понеделникъ можемъ да го разискваме.

Мин. Каравеловъ: Имамъ да направя двѣ предложения, които ако намѣри Народното Събрание за удобни, може да ги прати на комисията, за да направи докладъ, или ако намѣри за възможно, може сега да ги рѣши. Азъ мисля, че може сега да пристѣпимъ къмъ разгѣжданieto нмъ. Първото е за въпросътъ на митницитъ. Както знаете въ турско врѣме бѣше се направило, щото се земаше за сички стоки внесени въ турция 8⁰/₀, а Сърбия и Влашко, които бѣха васални държави, земаха сж само 5⁰/₀. Сега като сж тѣ самостоятелни, обложиха мито то на нашитъ стоки съ 8⁰/₀. Колкото за мѣстнитъ стоки изъ Македония и Румелия бившето правителство бѣше рѣшило да не се зема нищо. Но по този начинъ ставали сж голѣми злоупотребления, отъ които се ползова само турската хазна. Отъ Македония и Румелия ние ще земемъ толкова, колкото тѣ отъ насъ земахъ. Само забѣлѣжвамъ, че ние съ това не заключаваме никаква Конвенция, нито съ Румжния нито съ Сърбия; и ако намѣримъ съ време за нужно, можемъ да наложимъ на нѣкои стоки помного мито, а на нѣкои по малко, или да поддържимъ още сегашнитъ мита и така ще ги принудимъ да сключатъ съ насъ Конвенция, която ще бжде по-добра за насъ. Колкото за Румжния, тя повинни миналата година митото на гроздето значително, тѣй щото хората отъ Русчукъ лани неможаха нищо да продадатъ. Заради това имамъ да предложа слѣдующето. (Чете) „Спрямо Румжния и Сърбия стокитъ се облагатъ за сега съ 8⁰/₀ за вносно право, освенъ ония, които подлежатъ на специално улучшение въ Княжеството. Така тютюнъ, спиртни питиета, или на които Министерството ще намѣри за нужно да наложи по голѣмо мито, въ случай ако не сж предметъ отъ първа нужда въ Княжеството“. (Гласове: съгласно). напр. министерството може, да запрѣти Сърбски и Румжески вина у насъ. За солта, която не се намира въ нашето Княжество не можимъ да наложимъ (Гласове: Да!). Но въобще това постановление ще принесе полза за сега, защото както Турското Правителство имаше право постоянно да увеличава или умалява митото, тѣй сж-що имаме право и ние да направимъ това; защото

съ тѣзи държави нѣмаме никаква Конвенция: (Чете още веднашъ.)

Цановъ: Било би добръ на ония предмѣти, които сж нуждни много въ Княжеството, да не се плаща никакво мито.

Мин. Каравеловъ: Това азъ казвамъ, ако не сж необходимо нуждни; Но азъ ще предложа още за рогатий добитакъ да не се плаща мито. Министерството не може само да освобждава; това право принадлежи на Народното Събрание.

Тодоровъ: Тѣй като нито конвенции, нито Берлинския трактатъ не ни свързва къмъ Сърбия и къмъ Румъния, за това можемъ така да направимъ, защото виждаме, че предишната година Румъния повиши митото на гроздето отъ 5 пари на 30 пари. Така Русчукъ не може да продаде нищо. Когато не е свързана Румъния спрямо Турция, нито спрямо насъ, тогава не сме нито ние спрямо нихъ обвезани. Тютюня на пр. е въ Румъния много по лошавъ отъ нашия; за това бихъ казалъ да не приемаме никакъвъ румънскій тютюнъ нито съ сто %.

Мин. Каравеловъ: По самия турски Законъ никакъвъ тютюнъ не може да се внася. Но този членъ не се отнася за тютюня за; това ще говоримъ специално. Азъ искамъ само на Министерството да се предостави това право, да може по послѣ да се запрѣти и Румънския и Сърбския тютюнъ. (Чете още единъ пътъ предложението си).

П. Станчовъ: Азъ незная, какъ ще се произнесе Народното Събрание за прочетеното предложение отъ г-нъ Министра, но по мое мнѣние, понеже и г-нъ Цановъ подигна въпросъ за други нѣкои предмѣти, за по добро осветлѣние на Народното Събрание, за да може по добръ да се произнесе за всѣко предложение, азъ бихъ помолилъ г-нъ Министра да чете всичкитѣ предложения и послѣ да се повърнемъ на всѣко предложение особно, за да видимъ дѣ трѣбва да станатъ разисквания и дѣ не трѣбва и дѣ може да се опълномошти министерството за понататашното распорѣждане. Защото сега Събранието не може да земе предъ видъ всички необходими мѣрки, като незнае по точно онѣзи мѣрки, които е zelo Румънското и Сърбското правителство за нѣкои износни и вносни стоки. За това да се предостави право на г-нъ министра, тамъ дѣто види за нужно, да може се распорѣжда. Азъ обръщамъ внимание на това, ако Народното Събрание обича да слуша, моля дѣ се прочете.

Мин. Цанковъ: Предложението на Г-нъ Министра на финанситѣ е, да се направи 8 % на ония стоки, които се внасятъ отъ Сърбия и Румъния; защото и тѣ зематъ 8 %. И по тия причини и ние имаме право да повишимъ митото. За другото предложение по послѣ ще говоримъ.

Министръ Каравеловъ: Азъ имамъ единъ

списъкъ на предмѣти, които сж запрѣтени въ Румъния.

Грънчаровъ: Предложението на Г-на Станчова има си мѣстото и нужно е, да се прочетатъ тѣзи предложения испѣло; защото тогасъ Народното Събрание може да се освѣтли по добръ. Първото предложение е нѣщо, което не може ясно да се рѣши само за себе си. Тамъ се казва, че за нѣкои стоки които се внасятъ, може да се предостави право на министерството да повиши данъкътъ. Това право не можемъ да го дадемъ на министерството. Това право се пада само на Народното Събрание.

Мин. Каравеловъ: Тука данъци нѣма да увеличаваме, напротивъ доходътъ на Хазната ще увеличимъ. — Ние искаме да спасимъ нашитѣ стоки отъ нахлуванието на тѣхнитѣ. Не е работата за увеличение на данъкътъ. Ако запрѣтимъ на пр. румънското вино, незапрѣщава се данъкътъ; а кога се говори за солта, тогасъ нѣма да увеличаваме мито, защото България нѣма солъ, а вино имаме колкото щемъ. — Ние не увеличаваме данъка, но само искаме да защитимъ българскитѣ стоки отъ нахлуванието на чуждитѣ.

Стамболовъ: Наместина, както се вижда, има и други предмѣти да се вотиратъ. Затова желая да се вотира това и сетнѣ да дойдатъ други на редъ. Ако искате да се разясни, то е другъ въпросъ; но ако четемъ второто предложение, че нѣма да се зема данъкъ на добитакъ, ще ги размѣнемъ всички та нѣма да свършимъ работа. Колкото се касае за първото предложение, азъ мисли че имаме право да повишимъ митото, защото това е направила и Сърбия и Румъния.

П. Станчовъ: Като казахъ да се четатъ тѣзи предложения, не съмъ билъ противъ предложението на г-нъ Каравелова, както г-нъ Грънчаровъ, който каза, че нѣма да се остави това право на Министерството. Напротивъ азъ съмъ съгласенъ съ предложението на г-нъ Министра, само по мое мнѣние, виждамъ за потрібно да се чете всичко.

Цановъ: Само едно имамъ да напомни: г-нъ Стамболовъ каза, че правителството ще има право да налага по високи данъци, но азъ мисли, че това не е повишение. (Гласове: не данъци, но мито.) И мито е данокъ (Гласове: А!)

М-ръ Каравеловъ: Да освободимъ отъ мито и да освобждаваме отъ даждие, това Министерството не зема на себеси. Но има нѣкои стоки, на които на драго сърце бихъ наложилъ още повече мито за вносно право. Ако то да зависи отъ мене, азъ бихъ наложилъ наприм. на Австрийскитѣ спиртове 30 %, по това не можемъ да направимъ, защото сме свързани съ конвенции и този въпросъ трѣба да отложимъ за друго време.

Цановъ: Предположете, че утрѣ може да има гладъ, че не ще да има храни, тогазъ азъ питамъ трѣба ли да се зема на хранитѣ мито? (Гласове: нѣма право!)

Мин. Каравеловъ: Министерството има право колкото въ такива извънредни случаи да направи каквото е нужно и въ първото слѣдующе засѣдание да доложи на одобрителни мѣрките, които е зело. Така щото нѣма нужда да се говори сега за този въпросъ.

Предсѣдателъ: Мисля, че трѣба да гласо-подаваме за първото предложение, за обзалагание на стоки съ 8 0/0, които дохождатъ отъ Румъния и Сърбия. Да ли Народното Събрание е разумно добръ въпросътъ? (Гласове: Да) Приема ли да се рѣши сега, или да се даде на комисия? (Гласове: Да се рѣши сега.)

Мин. Каравеловъ: (Чете още единъ пътъ предложението си.)

Предсѣдателъ: Приема ли Народното Събрание предложението на г-на Мин. на финансите така както е четено? (Приема се.) който го не приема да си дигне ржката. (Никой.)

Мин. Каравеловъ: (Чете 2-й членъ:) „На мѣстнитѣ Румелийски и Македонски произведения се налагатъ сѣщитѣ налози, колкото се налагатъ тамъ на нашитѣ стоки“. Тукъ се неопредѣлява колко ще плащатъ, защото и у тѣхъ не е опредѣлено за нашитѣ стоки; а до дѣто се не научимъ какъ ще се води Турското Правителство, най-добръ ще бѣде да не рѣшавамъ нищо съ цифри. Азъ питахъ различни хора колко се плаща тамъ, но едни ми казаха 5 0/0, други 8 0/0, и Вие знаете, че Турскитѣ митници никога не даватъ квитанции, каквито трѣба. Азъ бихъ желалъ, Нар. Събрание да рѣши, за да се зима толкова мито на стокитѣ имъ, колкото се зима на нашитѣ отъ тѣхъ. (Гласове: Съгласни.)

Предсѣдателъ: Приема ли Нар. Събрание този членъ както го изслушахми? (Приема се.) Който го не приема да си дигне ржката. (Никой не дига.)

Мин. Каравеловъ: (Чете 3-й чл.) „Митнитѣ даждия се зематъ въ злато“. Безъ това и митото е малко за чуждитѣ стоки, затова трѣба да направимъ както Турското Правителство и да го земами въ злато.

Каракашовъ: За малко мито може да се земе въ злато, сирѣчь за ония стоки, за които се плаща по 8 0/0, може да се зема въ злато; а мито за солъ и тютюнъ не може да се плаща въ злато.

Мин. Каравеловъ: За солта ще доде особенъ законопроектъ, а за сега трѣба да се одобри това, което казахъ. Още едно нѣщо трѣба да се земе въ внимание; ние съ време ще правимъ монети — разбира се, че ще правимъ сребърни — и за да спе-

челимъ, защото реалната вредностъ на среброто е по малка 20 0/0, отъ златото, трѣба да добиемъ колкото е възможно повече злато. Ако земами сребро, то ще бѣде умаление на нашитѣ приходи.

Тодоровъ: Азъ не съмъ съгласенъ, да се плаща митото въ злато, защото ставатъ голѣми затруднения на търговцитѣ, които много пъти по цѣлия градъ ходятъ да губятъ време додѣ намѣрятъ злато. Въобще не може да се каже, че гюмрюкътъ е малък: той е доста високъ и не трѣба да се затруднява плащанieto му. Г-нъ Министръ казва, че това право се приема въ Турската Държава въ злато; колкото азъ зная, Турскитѣ гюмрюкъ се е земалъ въ сребро и въ Цариградъ и то меджидие, защото другояче би ставали затруднения.

Каракашовъ: Турското правителство не е земало злато, а безъ изключение бѣли меджидии за сичко, сега ние искаме да знаемъ ползата, която ще бѣде за държавата отъ златото, което трѣба да се зема за мито.

Мин. Каравеловъ: Азъ има да кажа това, че ако земемъ 5 милиона франка сребро, то ще ни представятъ въ злато само 4 1/2 милиона фр. слѣдователно разликата е голѣма.

Симидовъ: Трѣба да земемъ въ внимание ония стоки, които сѣ нуждни за Княжеството и да се не плаща за тѣхъ голѣмъ гюмрюкъ.

Мин. Каравеловъ: Ние знаемъ, че сѣки търговецъ, който плаща мито, ще распредѣли това мито, при продаването на тѣзи стоки, на купувачитѣ. Споредъ моето мнѣние, търговецътъ като печели 25 0/0, това не е незаконно; но ако плаща въ сребро, той още повече печели, а за нашата хазна нѣма да бѣде толкова полза, колкото щѣше да бѣде, ако той плати митото въ злато. Азъ желая да остане за сега въ злато. (Гласове: Изчерпано е!)

Предсѣдателъ: Моля Г-на министра да прочете този членъ още единъ пътъ.

Мин. Каравеловъ: (Прочита го.)

Предсѣдателъ: Приемали Нар. Събрание този членъ. (Приема) който го не приема да си дигне ржката. (Малцина дигнаха.)

Мин. Каравеловъ: (Чете 4 чл.) „Едрия рогатъ добитъкъ се пуца безъ мито до особено распоряжение на Правителството“. Това се предложи отъ министерството затова, защото въ България има нужда отъ едъръ добитъкъ.

Симидовъ: Трѣба да се види понапредъ има ли такъва нужда.

Грънчаровъ: Не е нужно да се отговаря на Г-на Симидова, че народътъ не се нуждае отъ добитъкъ, защото има много села, които нѣматъ волове и хората копятъ земята, за да я посѣватъ.

Каракашовъ: Само ще молимъ Правителство-

то да земе предъ видъ, щото при освобождението на добитъка отъ мито, да бжде подъ строгъ санитарски контролъ, защото колкото добитъкъ е дошелъ миналата година тука, всички се с поврѣдилъ. Расата на нашия добитъкъ е друга.

Мин. Каравеловъ: Преди да се подкачи да се внася Сърбски добитъкъ лани, имаше моръ по добитъка. Но сега нѣма нито тамъ, нито у насъ. Азъ питахъ и узнахъ, че сега въ Сърбия добитъкътъ нема да мре, но ако намѣри Събранието за сгодно да се не пуца, то да се не пуца.

Симидовъ: Колкото за добитъка Г-нъ Каракановъ има право дѣто казва това; но само онзи добитъкъ у насъ измира, който тамъ живѣе въ горитѣ, защото на полето не е приученъ.

Тодоровъ: Желателно е не само отъ Сърбия, нѣ и отъ Румъния да се земе въ внимание.

Мин. Каравеловъ: Това е предвидено (Гласове: изчерпано е.)

Предсѣдателъ: Мисля, че Нар. Събрание може да се произнесе. Моля да се прочете още единъ пжтъ.

Мин. Каравеловъ: (чете го).

Предсѣдателъ: Приема ли Нар. Събрание тоя членъ както си е? (Приема се). Който го не приема да си дигне ржката. (Никой не дигна).

Единъ гласъ: Ще ли да се пуца дребенъ добитъкъ безъ мито.

Каракановъ: Имало е лани такива случаи, дѣто Влашките общини сж докарвали тѣхнитѣ овце въ нашитѣ мѣри да пасжтъ. На едни мѣста сж плащали по единъ грошъ, на други по 2 гроша за цѣла година. Ще ли се предвиди и това и може ли да се допуца, или не?

Мин. Каравеловъ: Това е специаленъ въпросъ, за който ще отговорж въ идущето засѣдание.

Тодоровъ: Желателно е да се прибави: „до ново распоряжение на Правителството“.

Мин. Каравеловъ: За акциза на тютюня както е извѣстно, въ Турско врѣме чуждия тютюнъ бѣше запретенъ и Вие знаете какви данѣци се зимаха за него. Най-напредъ се плащаше по 3 гроша мурурие на ока, послѣ стана бандеролний сборъ.

отъ 1-во качество	6 фр.	60 сан.
„ 2-ро	5 „	60 „
„ 3-о	4 „	40 „
„ 4-о	3 „	30 „
„ 5-о	2 „	20 „

Но Русекото Правителство е измѣнило това и мурурието се направи отъ 3 гр. на 75 сан. на тютюнъ, който се ражда тука, а който се внася отъ вънъ 1 фр. бандеролитѣ бѣха распреѣлени така:

1-о качество	6 фр.	60 сан.
2-о	4 „	40 „
3-о	3 „	30 „

4-о	2 „	20 „
5-о	1 „	10 „

По мое мнѣние, трѣба да различаваме тютюня, който се ражда у насъ отъ оня, който се внася отъ вънъ; т. е. да умалимъ мурурието на тютюня, който расте въ Княжеството отъ 75 на 50 сантима. А за оня, който дохожда отъ вънъ, да се плаща освѣнъ 1—фр. $\frac{0}{100}$, послѣ бандеролний сборъ по тая таблица, която е приблизителна при оная въ Турско врѣме и защото имамъ голѣмо количество бандероли за по горнитѣ качества, то за да можемъ да ги приложимъ, цѣната ще бжде увеличена съ 10 сан. на ока. За старата цѣна отъ Турското правителство и добавочнитѣ бандероли отъ 10 сан. на оката, ще имамъ слѣдующата таблица.

1-о качество си остава	6 фр.	60 сант.
2-о „ отъ 4 фр.	40 сан.	5 „ 60 „
3-о „ „ 3 „	30 „	4 „ 40 „
4-о „ „ 2 „	20 „	3 „ 30 „
5-о „ „ 1 „	10 „	2 „ 20 „

Цѣната на тютюна ще бжде:

1-о качество не се опрѣдѣлява.	
2-о „ вмѣсто 22 фр.	ще бжде 23, фр. 30 сант.
3-о „ „ 16 „	50 с. „ 17, „ 70 „
4-о „ „ 11 „	„ 12, „ 20 „
5-о „ „ 5 „	50 „ „ 6 „ 70 „

Сега законопроектътъ ще се вотира ето какъ:

1) „Акцизътъ за мурурието на тютюня, който расте въ Княжеството, който е опрѣделенъ споредъ 9 чл. на Временнитѣ правила за Акцизътъ на тютюнътъ 75 сан., да се намали 50 сан. на ока“.

2). Тарифата на бандеролитѣ опрѣделена въ сжитѣ временни правила ще се промѣни споредъ приложената таблица, т. е.

1-о качество	6 фр.	60 сан.
2-о „	5 „	60 „
3-о „	4 „	40 „
4-о „	3 „	30 „
5-о „	2 „	20 „

II. Станчевъ: Дѣйствително Г-да, когато въпросътъ се касае до увеличението или намалението на доходитѣ на Княжеството, то е въпросъ отъ най-голѣма важностъ. Тютюнътъ не само у насъ, но и сѣкждѣ е единъ отъ най-голѣмитѣ държавни доходи. У насъ мѣстнитѣ тютюни сж занемарени и населението нѣма никаква охота, за да ги работи и може да се каже, че работението на тютюня го глѣда съ страхъ. Причината на това е извѣстна сѣкому, стига само да си напомни, какъ Турското правителство чрезъ своитѣ контроли е събирало данѣцитѣ и какъ тежко сж били глобени онѣзи, които си позволили и най-малко укривание тютюнъ. Ако се смали мурурието отъ 75 на 50 сан., то съ това ще се даде едно поощрение на населението и вѣрвамъ, че правителството ще употреби сичкитѣ мѣрки, за да се улесни обработванието на това произведение. Азъ напълно съмъ съгласенъ да се умали мурурието на 50

сан., но само за обяснение ще попитамъ Г-на Министра: каква облага има Княжеството съ това, като се умали мурурието, а бандеролния сборъ се възвиши?

М. Каравеловъ: Като най-много се харчи 5-о качество, то до сега бандеролний сборъ принадлежи до 1,456,000 фр., то съ възвишението бандеролитъ на най-долното качество мисля, че ще се въздигне доходътъ най малко на 2 милиона франка; а като се спрѣха Ромжнскитъ и други тютюни, то е вѣроятно, че ще се възвиши още повече отъ $\frac{1}{2}$ милионъ, даже може да се сматра, че дохода ще бѣде до 1 милионъ фр. само отъ това качество. На послѣдното качество и отъ турското правителство е било наложено 2 фр. и 20 сан., но Руситъ го направиха на 1 фр. 10 сан., а ний пакъ го направихме сега 2 фр. 20 сан.; 2-о качество до сега бѣше 2, фр. и 20 сан. ние го направихме 3 фр. и 30 сан. тѣзи качества най много се харчатъ и азъ смѣтамъ, че това възвишава доходитъ най-малко до 5—600,000 фр.

П. Станчовъ: Азъ като направихъ запитване, то не бѣше за противорѣчие, но само за по-добро освѣтление на Нар. Събрание и азъ отъ моя страна благодаря.

Симидовъ: Азъ съмъ съгласенъ за повишението цѣната на тютюня, който е предметъ за луксусъ, но трѣба да обърнемъ внимание на това, за да се непродаватъ отъ старитъ бандероли огромно количество само на единъ търговецъ капиталистъ, но да се расподѣлятъ на сички съразмѣрно.

Мин. Каравеловъ: Азъ съмъ се вѣче распорядилъ, да се не продаватъ отъ най-малкото качество бандероли, преди да се одобри този законопроектъ.

Тодоровъ: Азъ напълно съмъ съгласенъ съ взглядоветъ на Г-на Министра, както за намаляването на мурурието, тъй и за възвишението на бандеролитъ; но искамъ да попитамъ, да ли не ще се появи нѣкаква неприложимостъ на съществуващитъ бандероли отъ това.

Мин. Каравеловъ: Както бѣ опредѣлено отъ Руситъ отъ 5-о качество имамъ много малко, така щото, това неправи никакви затруднения. Бандеролитъ се печататъ въ Россия и азъ се распорѣдихъ да почакаатъ съ печатанието, додѣ се приеме този законопроектъ.

Предсѣдатель: Мисли ли се Нар. Събрание доволно освѣтлено да се произнесе върху предложението на Г-на Министра? (Гласове: Исчерпано е).

Мин. Каравеловъ: Моля да прочетъ още веднажъ прѣдложението. (Чете.) „Акцизътъ замурурие на тютюна, който расте въ Княжеството, който е опредѣленъ споредъ 9 чл. на Временнитъ Правила за акциза на тютюнитъ 75 сан., да се

намали 50 сан. на ока“.

Предсѣдатель: Приема ли Нар. Събрание това предложение? (Приема.) Който го не приема да си дигне ржката. (Никой не дигна).

Мин. Каравеловъ: (Чете:) 2) Тарифата на бандеролитъ, опредѣлена въ сѣщитъ Временни Правила да се промѣни споредъ тая таблица, т. е.:

1-о качество	6 фр. 60 сан.
2-о „	5 „ 60 „
3-о „	4 „ 40 „
4-о „	3 „ 30 „
5-о „	2 „ 20 „

Предсѣдатель: Приема ли Народното Събрание това, както го чу? (Приема.) Който го не приема да си дигне ржката. (Никой не дига).

Мин. Каравеловъ: Друго предложение сега нѣмамъ.

Предсѣдатель: Има ли нѣкой да направи нѣкое предложение?

П. Станчовъ: Колкото временни правила останаха по финансовитъ отдѣли отъ времето на Руското Управление и които до днесъ практикуватъ подвѣдомственнитъ чиновници, то въ тѣхъ има нѣкои измѣнения, които е направилъ прежниятъ министръ на Финанситъ. Азъ искамъ да зная, да ли за въ бѣдѣще всички тѣзи временни правила и распорѣжения, които сж утвърдени отъ Императорскій Коммисаръ, на пълно ще се практикуватъ отъ министра на Финанситъ, или мин. на Финанситъ ще донесе нѣкой новъ законопроектъ въ Нар. Събрание, по който да се ръководятъ и който да се практикува въ финансовитъ отдѣления.

Мин. Каравеловъ: Колкото до самитъ дѣждия, то се разбира че министерството ще предложи измѣнения; но колкото до самата администрация, то е принудено още да продължава да се практикува по временнитъ правила; защото неможе всичко изведнажъ да се изработи; тѣзи работи искатъ отъ 30 до 60 печатни листове и неможе въ единъ день да се извърши. По важнитъ нѣща ще бѣдатъ измѣнения, за които ще се говори, щомъ се предложи бюджетътъ; тамъ ще се говори и за чиновницитъ и нѣкои нѣща Народното Събрание нѣма нужда да ги вотира.

П. Станчовъ: Въ такъвъ случай азъ съмъ съгласенъ съ Г-на Министра само желая, ако Нар. Събрание намѣри за добро да даде таквъзъ право на Г-на Министра, да го опълномощи, когато нѣма време да се вотираатъ тия правила, то да направи тия измѣнения, които види за неизбѣжни.

Мин. Каравеловъ: Азъ пакъ бихъ молилъ Нар. Събрание, да почака за това до бюджета, защото тогазъ има разни нѣща, които трѣба да се разгледатъ; напр. да се продължава ли зиманieto ак-

цизъ на виното, или да се приложи данъкъ на дю-
ньюми и др. такива въпроси по данъцитѣ, които за
сега не сж рѣшени и моля Нар. Събрание сега за
сега да ги не рѣшава.

Председателъ: Има ли Г-нъ Министръ предъ
видъ да унищожи постановлението, което дава право
на чуждитѣ стоки да сѣдять тука и когато да из-
лѣзять да си земать митото назадъ.

Мин. Каравеловъ: Азъ считамъ това поста-
новление за най лошо, което е станало. Ние никога
нетрѣба да увеличаваме правата на европейцитѣ, за-
щото има конвенции, които сж доста тежки за насъ.
Такива работи даватъ поводъ, да ги зимать като ос-
нование и ще казватъ, че това не е по конвенци-
тѣ; но по практикуване. Консулъ може да дойде и да
каже: това е вѣче станало обичай и преди двѣ го-
дини се е практикувало; съ това тѣ си присвояватъ
права. Азъ мисля да се унищожи това постановле-
ние. Щомъ това постановление не се гарантира отъ
нѣкакви конвенции, азъ ще го унищожж. (Гласове:
съгласни).

Недѣлковичъ: Като хортувами за мито на
стокитѣ, които се внасятъ въ Княжеството; то азъ
предлагамъ да се не зема мито за печатанитѣ кни-
ги нито при внасянето, нито при изнасянето имъ.
Това е прието въ цѣль свѣтъ.

Мин. Каравеловъ: Азъ преди два или три
дена направихъ единъ циркуляръ, за да се не счи-
татъ печатанитѣ книги като стоки и да не се зима
мито отъ тѣхъ. Азъ мисля, че за това не трѣба да
се прави предложение и че нетрѣба да бжде въпросъ,
тука рѣшенъ, защото това никакъ не съществува.
Книгитѣ се запръщавать напр. въ Англия по при-
чина, и съ исключение, т. е. запръщавать се Ан-
глийски съчинения препечатани въ Америка, когато
искать да ги внасятъ въ Англия (Гласове: да се во-
тира.) Ние можемъ да го направимъ така: „Печата-
нитѣ книги се освобождаватъ отъ митнитѣ даждия“.

Наумовъ: Да се каже за внасяние и изна-
сяние.

Даскаловъ: Съ дума „печатани книги“ какво
се разумѣва, учебни или църковни? (Гласове: всѣ-
какви).

Единъ Гласъ: Като говоримъ за печатанитѣ
книги, то да притуримъ и за звонитѣ.

Каравеловъ: Това го има въ законътъ. Всич-
ки нѣща за църкви и за училища се разрѣшавать
отъ Министерството, само за печатани книги нѣма
нищо въ нашитѣ правила; а колкото за звонитѣ, има
това и азъ разрѣшихъ вѣче 4 пжти за такива нѣща.

Михайловски: Така бѣше и при Турското
правителство: за църковни работи се земаха свидѣ-
телства отъ Екзарха и се не земаше никакво мито
отъ нихъ.

Стамболовъ: Тогава книжарътъ ще иде въ
Гюргево и тамъ ще печата своитѣ книги, защото ще
му дойдать по ефтини, понеже нетрѣба да плаща
8 % на бѣлитѣ книги, които той печели. За това
мисля да се не зема отъ тѣхъ повече мито отъ кол-
кото за бѣлитѣ книги, които се внасятъ.

Михайловски: Г-да прѣдставители знаятъ, че
Виенскитѣ типографии печататъ по ефтино отъ Цари-
градскитѣ. Затова мисля, че не ще може да се раз-
вие у насъ типографическото искусство, ако ще зи-
мамы мито.

Мин. Каравеловъ: Азъ пакъ мисля, че ние
нѣмамы конкуренция. Само съ конкуренция ще се
развива типографическото искусство. Въ Русчукъ и-
мамы напр. само една типография, а другитѣ сж и-
рония на типография. Азъ мисля, че сѣкой ще ни се
сѣмѣ, ако, нѣкой Европеецъ си донесе двѣ три кни-
ги въ джамадана, а ние му земемъ мито за тѣхъ.

Мин. Цанковъ: Азъ мисля, че който иска
по вѣнъ де иде да си печата книги за по ефтино,
той ще похарчи 20 пжти по много отъ колкото му
е по ефтинъ гюмрюктъ. Въ сжщото време, конку-
ренция ще се прави, и тукашнитѣ типографи ще се
учать да печататъ по хубаво и по ефтино, ако има
конкуренция.

Стамболовъ: Тогазъ иде въпросъ: ако отъ
вѣнъ идатъ бѣли книги за печатанье, то нетрѣба и
на тѣхъ да се зема гюмрюкъ; защото единъ който
ще донесе 40,000 напечатани буквари отъ вѣнъ,
нѣма да плаща никакъвъ гюмрюкъ: а тукашния пе-
чатаръ трѣба да плаща гюмрюкъ за бѣлитѣ книги.

Каракашовъ: Азъ съмъ на миѣнне да се зе-
ма на бѣлитѣ книги мито, а на печатанитѣ — не, за-
щото бѣлитѣ книги не отивать само за печатанье на
книги; бѣлата книга е единъ артикулъ, на който се
печели 40 и 50 %. Прочее за печатанитѣ книги,
които се внасятъ за спекулация, тѣмъ да се опре-
дѣли цѣната, не като на напечатани, но като на бѣ-
ли книги и така ще имъ се зема мито както и за
другитѣ бѣли книги.

П. Станчовъ: Тукъ му е мѣстото да обръ-
немъ внимание върху нашата книжевностъ, защото
това е въпросъ, който се касае до ползата на цѣл-
ния народъ. Нашитѣ книжари сж малцина и знаемъ,
че тѣ до сега не се въсползуваха до никол голѣма
стъпень. Напечататъ 2—3000 книги и отъ тѣхъ ед-
важъ похарчюватъ отъ 200 — 300; затова съгла-
сенъ съмъ съ Г-на Каравелова, че не трѣба да ги
облагамы съ мито.

Тодоровъ: Азъ не съмъ съгласенъ съ миѣнието
на Г-на Министра, защото ако не земамы гюмрюкъ
за печатанитѣ книги, то оставамы да се развива пе-
чатарството въ странство, а у насъ не. Азъ съмъ на
миѣнне да се зема гюмрюкъ отъ всѣкакви печатани

книги освѣнъ църковнитѣ.

Мин. Каравеловъ: Ние трѣба да мислимъ и за дѣцата. Знаемъ, че у насъ най-малкий букваръ струва 3 гр. и че книгитѣ въ България сж много скъпи и за това не трѣба още да ги подскъпяваме, като не допушамъ да дохождатъ печатани книги отъ вънъ; защото тогава нашитѣ печатари могатъ да искатъ по-голямъ цѣна. Азъ незная ни една страна на свѣта, която да е турила гюмрюкъ на книгитѣ. Искамъ да се образовами, а турями на печатанитѣ книги гюмрюкъ!

Каракашовъ: Относително за печатанитѣ книги да влѣзатъ въ бѣлитѣ книги, не е право. Бѣлата книга е единъ артикулъ, който печели 50 %⁰. Затова трѣба да се облага съ мито.

Мин. Каравеловъ: Единъ Дановъ, който е спечелилъ нѣщо и той го е спечелилъ съ друга търговия.

Симидовъ: Ние трѣба да оставимъ свободна конкуренцията и да не земами гюмрюкъ, защото ще се въздигнатъ букваритѣ на 6 гр. като видятъ книжаритѣ, че се забранява конкуренцията.

Цановъ: Като имахъ работа съ Ковачева за печатани работи, то той ми каза че му отърва да печата тукъ толкозъ ефтино, колкото въ Виена.

Михайловски: Азъ не съмъ съгласенъ съ Г-на Каракашова, да се пушатъ печатанитѣ книги, а само на бѣлитѣ да се зема гюмрюкъ.

Мин. Каравеловъ: Азъ прѣдлагамъ така: „Печатани книги и Географически карти да се освободятъ отъ митнитѣ даждия.“ Колкото за учебни срѣдства, то нѣма много да дохождатъ и ако иматъ нѣкой училища нужда за такива, то министерството ще имъ позволи да ги внасятъ безъ мито.

Стамболовъ: Като приеме Нар. Събрание това предложение на Г-на Министра, то за по-голямъ улѣснение добръ би било, да се пушатъ и бѣлитѣ хартии безъ мито, защото другояче печатътъ ще стане у насъ по-скъпъ, като трѣба нашитѣ печатаре да плащатъ мито.

Ацевъ: Азъ ще възразя на Г-на Цанова, дѣто той каза, че Ковачевъ го билъ увѣрилъ, че печата ефтино, когато Ковачевъ зема за едни визитни карти една рубла, а въ Виена ги правятъ за 80 сан.

Наумовъ: Като стана дума за улѣснение на внасянието на книги, то предлагамъ и за вѣстницитѣ да се плаща по малко на пощата, защото както си е сега пощенската тарифа, за вѣстницитѣ е много голѣма.

Мин. Каравеловъ: Има се и това предъ видъ и ние знаемъ, че пощата зема много голѣма цѣна. Затова ще се предложи.

Михайловски: Искамъ да отговоря на Г-на Стамболова. Добръ е да улеснявами книжевноста, но трѣба да помислимъ, че за печатницитѣ отиватъ

само една малка частъ отъ книгитѣ, а другитѣ отиватъ за писанье и други работи, и незная да ли ще могатъ да отидатъ 30 %⁰ за печатанье, а 70 %⁰ оставатъ за други работи. Зарадъ туй не се съгласявамъ съ неговото предложение, да се освободятъ и бѣлитѣ книги отъ мито.

Стамболовъ: Тогазъ значи, че единъ вѣстникъ, който ще се издава въ Русчукъ, ще бѣде по-скъпъ, отъ колкото да се издава въ Гюргево.

Каракашовъ: Въ Влашко се плаща двойно и тройно гюмрюкъ отъ колкото тука.

Стамболовъ: Тогава въ Вѣна ще се печататъ.

Единъ гласъ: Вѣна е далечъ.

Мин. Каравеловъ: Въ никоя държава не зематъ гюмрюкъ за печатанитѣ книги, даже и въ Русия не се зема.

Минко Радославовъ: Исканъ ви отдавна дума, Г-не предсѣдателю, но не ми дадохте и видя че правите предпочтение на нѣкои Г-да.

Предсѣдатель: Предпочтение иматъ само министритѣ, а никой другъ. Може да стане несъзирание, но то не е кабахатъ. (Гласове: исчерпано е!)

Приема ли Нар. Събрание членътъ както го сформулира Г-нъ Министръ на Финанситѣ, че за печатанитѣ книги не трѣба да се плаща мито нито при внасянието, нито при изнасянието? (Приема се.) Който го не приема да си дигне ржката. (Никой недига.) Докладътъ за раздѣлението на територията е напечатанъ; ще се раздаде и за Понедѣльникъ остава на дневния редъ. (Раздава се докладътъ на депутатитѣ). Сега засѣданието е затворено.

(Конецъ на 6 часа постъ пладне).

Предсѣдатель: **П. Р. Славейковъ.**

Подпредсѣдатели { **Д-ръ И. Брадель.**
Н. Сукнаровъ.

Секретари { **Ив. Даневъ**
Хр. Баларевъ
В. П. Золотовъ
К. Коевъ.

Управителъ на стенографическото бюро А. Безеншекъ.